

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

Η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Η περίπτωση της Κεντρικής και Νότιας Μεσογείου.

The management of migration flows to EU in relation to the Common Security and Defense Policy. The case of Central and Southern Mediterranean Sea

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΖΥΓΟΥΡΑΣ / VASILEIOS ZYGOURAS

A.M. / R.N. : 17055

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2019125

Αθήνα, Ιούνιος 2019

Athens, June 2019

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

Η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Η περίπτωση της Κεντρικής και Νότιας Μεσογείου.

The management of migration flows to EU in relation to the Common Security and Defense Policy. The case of Central and Southern Mediterranean Sea

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΖΥΓΟΥΡΑΣ / VASILEIOS ZYGOURAS

A.M. / R.N. : 17055

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Σ. Μπλαβούκος,
Αναπλ. Καθηγ. ΟΠΑ

Δρ. Α. Αντωνάκου,
Αναπλ. Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Χ. Ντρίνια,
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Εξειδικευμένη Επιστημονική Καθοδήγηση:

Β. Μαρτζάκης
M.Sc. Αξιωματικός Πυροσβεστικού Σώματος,
Πτυχιούχος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου
Πανεπιστημίου, Expert E.U. Civil Protection
Mechanism

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	1
Περίληψη	2
Abstract	3
Πρόλογος ή/και Ευχαριστίες	4
Κατάλογος Πινάκων	5
Κατάλογος Εικόνων.....	5
Κεφάλαιο 1. Η περιοχή της Κεντρικής και Νότιας Μεσογείου εξαιτίας των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ.....	7
1.1. Εισαγωγή.....	7
1.2. Η δημιουργία των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ.	8
1.2.1. Προσφυγική κρίση	11
1.3. Η κατάσταση στη Νότια και Κεντρική Μεσόγειο εξαιτίας των μεταναστευτικών ροών.....	12
1.3.1. Δίκτυα διακίνησης μεταναστών.	14
1.3.2. Οι θάνατοι και οι αγνοούμενοι στην Κεντρική και Νότια Μεσόγειο.	16
Κεφάλαιο 2. Η διαχείριση της κατάστασης στην Κεντρική και Νότια Μεσόγειο στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ).	19
2.1. Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση.	20
2.1.1. Άμεσα μέτρα αντιμετώπισης κατάστασης.	20
2.1.2. Οι τέσσερις πυλώνες για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευση στην ΕΕ.	21
2.2. Το πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ.	24
2.3. Η σταδιακή διαμόρφωση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας(ΚΠΑΑ).	25
2.4. Τα μέσα και οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την ΚΠΑΑ.	28
2.5. Στρατιωτικές και Πολιτικές αποστολές της ΚΠΑΑ.....	31
Κεφάλαιο 3. Επιχειρήσεις της ΕΕ για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην Κεντρική Μεσόγειο.....	33
3.1. Επιχειρήσεις του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) και των ΜΚΟ στην Κεντρική Μεσόγειο.....	33
3.2. Η στρατιωτική επιχείρηση της ΚΠΑΑ EUNAVFOR MED Operation Sophia.....	36
3.3. Η πολιτική αποστολή της ΚΠΑΑ EUBAM Libya.	39
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα και Συμπεράσματα της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών στην Κεντρική Μεσόγειο.....	42
4.1. Αποτελέσματα της διαχείρισης των ροών στην Κεντρική Μεσόγειο.....	42
4.2. Συμπεράσματα σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην Κεντρική Μεσόγειο από την ΕΕ.....	48
Βιβλιογραφία	49

Περίληψη

Το 2015 αποτελεί μια ιδιαίτερα απαιτητική χρονιά για την ΕΕ, σχετικά με τις παράνομες μεταναστευτικές ροές από χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Οι κύριες διαδρομές που χρησιμοποιήθηκαν πιο συχνά είναι η διαδρομή της Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την άσκηση έντονης πίεσης στις χώρες υποδοχής των μεταναστών, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, αδυνατώντας να διαχειριστούν την κατάσταση χωρίς τη συνδρομή της ΕΕ. Η πίεση από τις συνεχόμενες ροές και ο τρόπος αντιμετώπισης τους από τις χώρες υποδοχής, οδήγησε σε αντιδράσεις εντός της Ένωσης για θέματα όπως η χορήγηση ασύλου, ο έλεγχος εντός των χωρών Σένγκεν και η φύλαξη των ευρωπαϊκών συνόρων. Δεδομένης αυτής της κατάστασης και την συνεχόμενη δημοσίευση πρωτοφανών εικόνων και βίντεο από τα ναυάγια και τους θανάτους στην Ανατολική και Κεντρική Μεσόγειο, η ΕΕ ανακοίνωσε το Μάιο 2015 το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης. Στο πλαίσιο του προγράμματος αποφασίστηκε η έναρξη επιχειρήσεων τόσο από τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) όσο και από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης υπό το πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας(ΚΠΑΑ), με στόχο τη μείωση των μεταναστευτικών ροών στη διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου.

Λέξεις κλειδιά: Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης, Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας(ΚΠΑΑ), διαχείριση μεταναστευτικής κρίσης, Κεντρική Μεσόγειος.

Abstract

2015 consists a particularly demanding year for the EU illegal immigration flows from the Middle East and Africa. The most commonly used main routes were those of the Central and Eastern Mediterranean. These flows had a result of exerting strong pressure on the host countries of immigrants such as Greece and Italy, which were unable to manage the situation without EU assistance. Pressure from ongoing flows and how they have been addressed by host countries has led to reactions within the Union on issues such as asylum, control within the Schengen countries and the guarding of European borders. Given this situation and the continued publication of unprecedented images and videos of shipwrecks and deaths in the Eastern and Central Mediterranean, the EU announced in May 2015 the European Action Program regarding the better Immigration Management. Within the framework of this program, it was decided actions to be taken both by the European Border Guard and Coast Guard Agency (Frontex) and by the European External Action Service under the Common Security and Defense Policy (CSDP), in order to reduce migratory flows along the route of Central Mediterranean

Key words: European Action Program, Common Security and Defense Policy (CSDP), Migration Crisis Management, Central Mediterranean.

Πρόλογος ή/και Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία αποτελεί διπλωματική εργασία στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος “ Στρατηγικές Διαχείρισης Περιβάλλοντος, Καταστροφών και Κρίσεων ” του τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος, του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Αισθάνομαι την ιδιαίτερη υποχρέωση κατά τη λήξη του προγράμματος να ευχαριστήσω κάποιους ανθρώπους που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην πραγματοποίηση της διπλωματικής εργασίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή κ. Μαρτζάκλη Βασίλειο για την καθοδήγησή του, την οικογένειά μου και κυρίως την κοπέλα μου Χριστίνα που με στήριξε ιδιαίτερα σε αυτή την προσπάθεια.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1.	Αριθμός αιτούντων ασύλου στην Ευρώπη, 2010-2015.....	10.
Πίνακας 1.2.	Αφίξεις μεταναστών στην Ιταλία με βάση τη χώρα προέλευσης 2015 (από 01 Ιαν έως 31 Δεκ).	12.
Πίνακας 2.1.	Επιχειρήσεις και αποστολές ΚΠΑΑ σε εξέλιξη	31.
Πίνακας 4.1.	Αφίξεις μεταναστών στην Ευρώπη (01 Ιανουαρίου 2017 με 31 Δεκεμβρίου 2017	43.
Πίνακας 4.2.	Αφίξεις μεταναστών στην Ευρώπη (01 Ιανουαρίου 2018 με 31 Δεκεμβρίου 2018	43.

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.1.	Εθνικότητες συνολικών αφίξεων μεταναστών στην Ευρώπη το 2015	9.
Εικόνα 1.2.	Κύριες διαδρομές εισόδου μεταναστών και αριθμός παράνομων διελεύσεων των συνόρων στην ΕΕ.....	11.
Εικόνα 1.3.	Η διαδρομή της κεντρικής Μεσογείου προς την ΕΕ	13.
Εικόνα 1.4.	Συνδέσεις υπόπτων διακίνησης μεταναστών με άλλα εγκλήματα το 2014 και 2015	15.
Εικόνα 1.5.	Κέντρα διακίνησης μεταναστών εκτός ΕΕ	15.
Εικόνα 1.6.	Αριθμός θανάτων ανά μήνα από το 2014 έως το 2017 στην Κεντρική Μεσόγειο.....	16.
Εικόνα 1.7.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2014	17.
Εικόνα 1.8.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2015	17.
Εικόνα 1.9.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2016	18.
Εικόνα 1.10.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2017	18.
Εικόνα 2.1.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο τον Απρίλιο 2015	19.
Εικόνα 2.2.	Επιχειρήσεις και αποστολές ΚΠΑΑ σε εξέλιξη	32.
Εικόνα 3.1.	Διαφορές των διαθέσιμων μέσων των επιχειρήσεων Mare Nostrum και Triton.....	34.
Εικόνα 3.2.	Κύριοι στόχοι επιχείρησης Themis.....	35.
Εικόνα 3.3.	Διαθέσιμες δυνάμεις της επιχείρησης Triton μετά τον Ιούλιο 2015	35.
Εικόνα 3.4.	Κύριες ζώνες έρευνας και διάσωσης των επιχειρήσεων στην Κεντρική Μεσόγειο.....	36.
Εικόνα 3.5.	Θαλάσσια και εναέρια μέσα επιχείρησης EUNAVFOR MED	37.
Εικόνα 4.1.	Επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο	43.
Εικόνα 4.2.	Παράνομη διέλευση συνόρων στις τρεις κύριες διαδρομές προς την ΕΕ.....	44.
Εικόνα 4.3.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2016.	45.
Εικόνα 4.4.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2017	45.
Εικόνα 4.5.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2018	46.
Εικόνα 4.6.	Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2019 (Ιανουάριος με Μάρτιος).	46.

Κεφάλαιο 1.

Η περιοχή της Κεντρικής και Νότιας Μεσογείου εξαιτίας των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ.

1.1. Εισαγωγή

Εξετάζοντας την Παγκόσμια Ιστορία, από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, μπορεί εύκολα να παρατηρηθεί ότι υπάρχουν πολλές περιπτώσεις κατά τις οποίες πολύ μεγάλος αριθμός ανθρώπων μετακινείται από μια περιοχή σε μία άλλη, για διάφορους λόγους κάθε φορά. Μία τέτοια περίπτωση αποτελεί η μαζική μετακίνηση ανθρώπων που παρατηρήθηκε έντονα, κυρίως το 2015 αλλά και τις επόμενες χρονιές, από χώρες της Αφρικανικής Ηπείρου και της Μέσης Ανατολής προς χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Πολλές είναι οι αιτίες που συντέλεσαν σε αυτή τη μαζική μετακίνηση, όμως κατά κύριο λόγο οι ένοπλες συρράξεις και οι επιθέσεις από διάφορες τρομοκρατικές οργανώσεις, οδήγησαν στην κατακόρυφη αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς τις γειτονικές χώρες.

Οι μετανάστες χρησιμοποίησαν διάφορες διαδρομές για να εισέλθουν στην ΕΕ, ωστόσο ο μεγαλύτερος αριθμός κατευθύνθηκε προς τις βόρειο-ανατολικές χώρες της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής με σκοπό μέσω των διαδρομών της Μεσογείου να φτάσουν πρώτα στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία, και από εκεί ενδότερα στην ΕΕ. Τα παράλια της Τουρκίας απέναντι από τα Ελληνικά νησιά, οι ακτές της Λιβύης και της Τυνησίας απέναντι από την Ιταλία καθώς και οι βόρειες ακτές του Μαρόκου και της Αλγερίας απέναντι από την Ισπανία, αποτελέσανε τα κυριότερα σημεία συγκέντρωσης και εισόδου των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη.

Αποτέλεσμα αυτών είναι η ΕΕ να καλείται να διαχειριστεί και να επιλύσει άμεσα σοβαρά ζητήματα, όπως την αδυναμία των Ευρωπαϊκών χωρών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την μαζική ροή μεταναστών, την ανάπτυξη δικτύων παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και τις απώλειες εκατοντάδων μεταναστών στη προσπάθειά τους να διασχίσουν τη Μεσόγειο.

Στο πλαίσιο αυτό η ΕΕ διαχειρίζεται την κατάσταση, λαμβάνοντας επιπλέον αποφάσεις για την μεταναστευτική πολιτική της Ένωσης. Στις 13 Μαΐου 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση. Το πρόγραμμα δράσης προβλέπει άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης στη Μεσόγειο, καθώς και μέτρα που πρέπει να ληφθούν τα προσεχή έτη για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης.

Σε μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση, η Επιτροπή πρότεινε τον προσανατολισμό σε τέσσερις κατευθύνσεις.

- ✓ Τη μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση.
- ✓ Τη διαχείριση των συνόρων – διάσωση ζώων και διασφάλιση των εξωτερικών συνόρων.
- ✓ Την ανάπτυξη ισχυρότερης κοινής πολιτικής ασύλου

- ✓ Την εφαρμογή νέας πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση.

Στο πρόγραμμα δράσης διατυπώνεται επίσης η ιδέα δημιουργίας Ευρωπαϊκών συστημάτων μετεγκατάστασης και επανεγκατάστασης, ανακοινώνεται η προσέγγιση των κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης, και προτείνεται η ανάπτυξη επιχείρησης στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) στη Μεσόγειο (EUNAVFOR MED operation Sophia) για την εξάρθρωση των δικτύων παράνομης διακίνησης ανθρώπων και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και σωματεμπορίας.

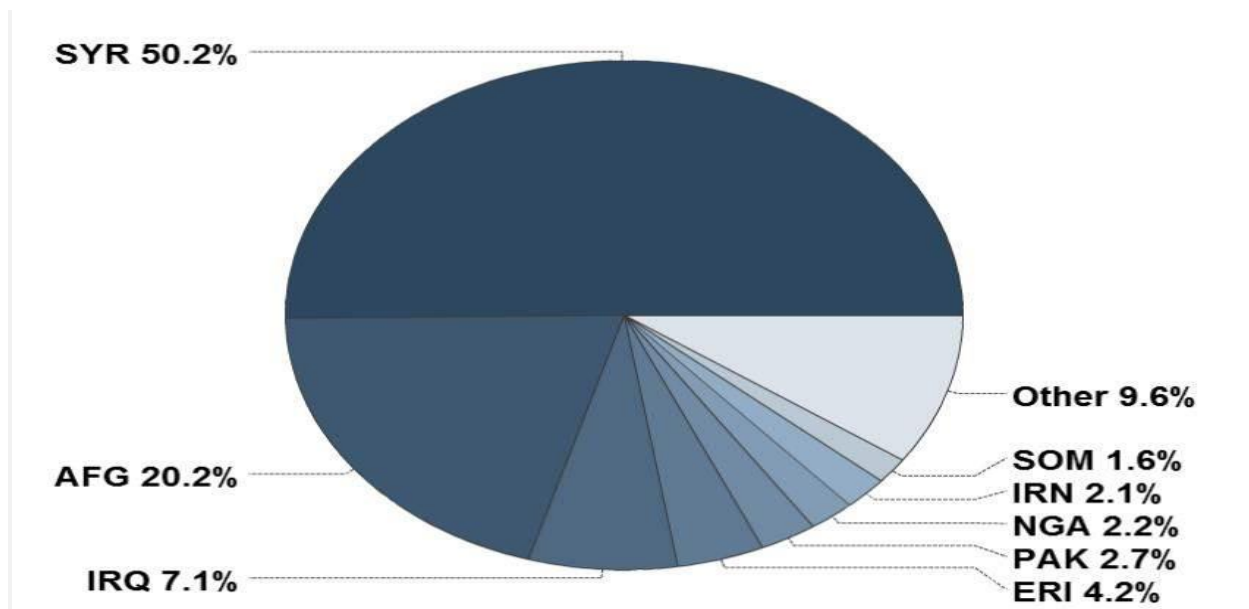
Στην εργασία θα παρουσιαστεί η κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στην Κεντρική και Νότια περιοχή της Μεσογείου εξαιτίας των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ, η διαχείριση της κατάστασης από την ΕΕ, μέσω των μέτρων για την μεταναστευτική πολιτική και της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας(ΚΠΑΑ). Επίσης θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα των ενεργειών της ΕΕ, η πρόσφατη εικόνα στην περιοχή και τα συμπεράσματα από την διαχείριση της κατάστασης από την ΕΕ.

1.2. Η δημιουργία των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ.

Μετανάστευση σύμφωνα με τις κοινωνικές επιστήμες και το Διεθνές Δίκαιο είναι η μετακίνηση ανθρώπων σε μία χώρα της οποίας δεν έχουν την ιθαγένεια, προκειμένου να εγκατασταθούν εκεί ως μόνιμοι κάτοικοι ή μελλοντικοί πολίτες της χώρας. Οι δυσμενείς κοινωνικό – οικονομικές συνθήκες και η ανεργία αποτελούν τις κυριότερες αιτίες που αναγκάζουν τους ανθρώπους να μεταναστεύσουν. Η μετανάστευση ανάλογα με τα κριτήρια διακρίνεται σε διάφορους τύπους, όπως η νόμιμη η οποία γίνεται με νόμιμες διαδικασίες των διεθνών συμβάσεων, και η παράτυπη η οποία γίνεται με μη νόμιμους τρόπους.

Χώρες προέλευσης των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη κατά κύριο λόγο είναι χώρες της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της νότιας Ασίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές χώρες σε αυτές τις περιοχές χαρακτηρίζονται από πολιτική αστάθεια, οικονομική αβεβαιότητα και πολεμικές συγκρούσεις οι οποίες διαρκούν δεκαετίες.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά μεταναστών στην Ευρώπη το 2015, όπως φαίνεται στην εικόνα 1.1, είναι από τη Συρία 50%, το Αφγανιστάν 20.2%, το Ιράκ 7.1%, την Ερυθραία 4.2%, το Πακιστάν 2.7%, τη Νιγηρία 2.2%, το Ιράν 2.1%, τη Σομαλία 1.6% και από διάφορες άλλες χώρες το 9.6%.

Εικόνα 1.1. Εθνικότητες συνολικών αφίξεων μεταναστών στην Ευρώπη το 2015.

Σημείωση. Πηγή: IOM Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond. Reporting period 2015.

Η Συρία από το 2011 έως σήμερα βρίσκεται σε εμφύλιο πόλεμο. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (UNHCR) μέχρι τον Νοέμβριο 2018, ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων προσφύγων που διέφυγαν από τη Συρία ήταν 5.641.281 άτομα και ο αριθμός των εκτοπισμένων εντός της χώρας πάνω από 6 εκατομμύρια. Πρόκειται για την μεγαλύτερη ανθρωπιστική κρίση στον κόσμο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Mr. Anshumali Shukla, 2017).

Το Αφγανιστάν είναι από τις λίγες χώρες του κόσμου όπου οι διαδοχικές συγκρούσεις εσωτερικών και εξωτερικών δυνάμεων συμπληρώνουν σχεδόν τέσσερις δεκαετίες, έχοντας "ορίσει" τη χώρα ως συνώνυμο της ανασφάλειας και του μαζικού εκτοπισμού ανθρώπων. Ο συνδυασμός της αδυναμίας του κράτους να προστατέψει τους πολίτες του, με την ακραία φτώχεια και την εξάρτηση από την γεωργία σε ένα ιδιαίτερα ξηρό τόπο, έχουν οδηγήσει εκατομμύρια Αφγανούς να εγκαταλείψουν τη χώρα τους (Matthew Willner-Reid, 2017). Σύμφωνα με έκθεση του UNHCR το 2017 το σύνολο των εκτοπισμένων Αφγανών, εντός και εκτός της χώρας, ήταν 2.454.451 άτομα, αυξημένο κατά 4% σε σχέση με το 2016.

Στο Ιράκ, σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό για τους Πρόσφυγες (ΔΟΜ-IOM) εκτός από τις ομοιότητες με τις προαναφερόμενες χώρες στις χρόνιες συγκρούσεις, προστέθηκε η ραγδαία ανάπτυξη της τρομοκρατικής οργάνωσης του Ισλαμικού Κράτους από το 2014 και μετά. Εξαιτίας της παραπάνω κατάστασης, το 2015 πάνω από ένα εκατομμύριο Ιρακινοί έφτασαν στην Ευρώπη, με περίπου 85.000 να φτάνουν στην Ελλάδα μόνο το δεύτερο μισό του 2015 (IOM IRAQ, 2016).

Σχετικά με την Ερυθραία, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Christopher Horwood, Kate Hooper, 2016), πρόκειται για μία χώρα που κυριαρχεί η ενδημική φτώχεια και οι περιορισμένες πολιτικές ελευθερίες εξαιτίας του δικτατορικού καθεστώτος της. Στην Ευρώπη από το 2010 παρουσιάστηκε ιδιαίτερη αύξηση των μεταναστευτικών ροών από την Ερυθραία παρά την απόσταση και την επικινδυνότητα του ταξιδιού. Επίσης το 2015 οι μετανάστες από την Ερυθραία αποτελέσανε την πολυπληθέστερη εθνική ομάδα που πέρασε στην Ευρώπη μέσω της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου (Β. Αφρική – Μάλτα – Ιταλία). Στον πίνακα 1.1 που

ακολουθεί φαίνεται η αύξηση του αριθμού των μεταναστών από την Ερυθραία προς την Ευρώπη από το 2010 έως το 2015

Πίνακας 1.1. Αριθμός αιτούντων ασύλου στην Ευρώπη, 2010-2015.

Year	Number of Applicants (Rounded)
2010	4,300
2011	5,600
2012	6,200
2013	14,200
2014	36,300
2015	33,100

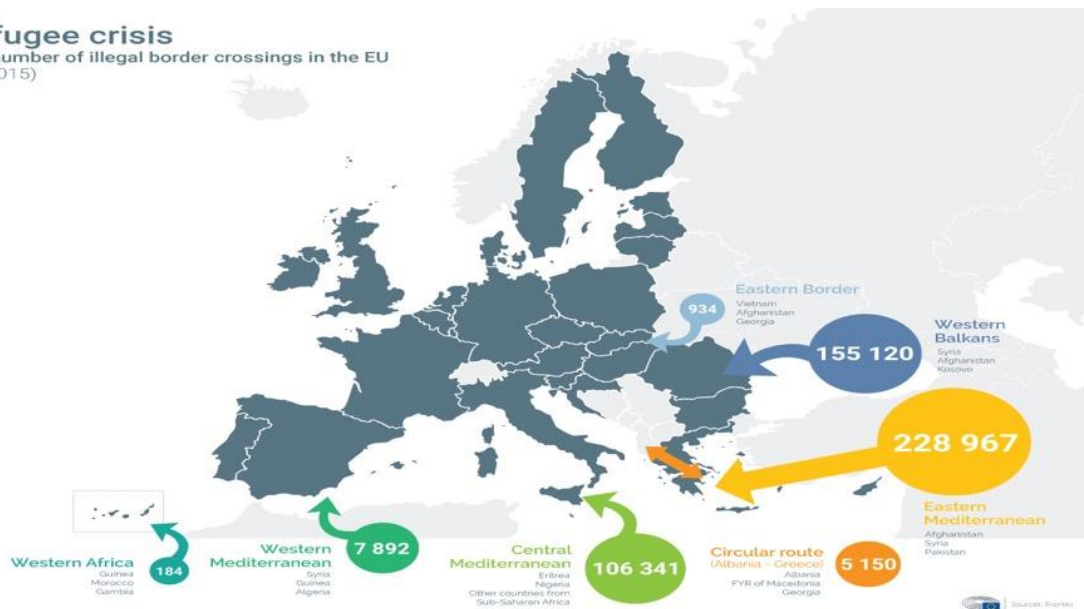
Σημείωση. Πηγή Eurostat, "Asylum and First Time Asylum Applicants by Citizenship, Age and Sex. Annual Aggregated Data (Rounded) [migr_asyappctza]," updated March 18, 2016, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database/>.

Οι διαδρομές τις οποίες χρησιμοποιούν οι μετανάστες για να εισέλθουν στην Ευρώπη και στις οποίες παρατηρήθηκαν μαζικές παράτυπες διασχίσεις συνόρων είναι οκτώ (εικόνα 1.2).

- √ Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου (θαλάσσια σύνορα Ελλάδας και Κύπρου - χερσαία σύνορα Ελλάδας και Βουλγαρίας με Τουρκία).
- √ Η διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου (θαλάσσια σύνορα Βόρειας Αφρικής - Μάλτας – Ιταλίας).
- √ Η διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου (θαλάσσια και χερσαία σύνορα Ισπανίας).
- √ Η διαδρομή των Κανάριων Νήσων (θαλάσσια σύνορα δυτικής Αφρικής και Κανάριων νήσων).
- √ Η διαδρομή προς Απουλία και Καλαβρία
- √ Η διαδρομή των δυτικών Βαλκανίων (χερσαία σύνορα βαλκανικών κρατών από την Ελλάδα έως την Ουγγαρία).
- √ Η διαδρομή των ανατολικών συνόρων (χερσαία σύνορα μεταξύ Λευκορωσίας, Μολδαβίας, Ουκρανίας και Ρωσίας με τα ανατολικά της ΕΕ).
- √ Η κυκλική διαδρομή Αλβανίας – Ελλάδας (χερσαία σύνορα μεταξύ αυτών των χωρών).

Refugee crisis

The number of illegal border crossings in the EU
(07-2015)

Εικόνα 1.2. Κύριες διαδρομές εισόδου μεταναστών και αριθμός παράνομων διελύσεων των συνόρων στην ΕΕ.

Σημείωση. Πηγή European Parliament / Frontex.

1.2.1. Προσφυγική κρίση

Ένας πρόσθετος παράγοντας που οδήγησε στην ραγδαία αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ αποτελεί η προσφυγική κρίση που ξέσπασε σε χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής ως αποτέλεσμα της επίδρασης της Αραβικής Άνοιξης.

Οι αντικυβερνητικές διαδηλώσεις που ξέσπασαν σε χώρες στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική μέχρι το τέλος του 2010 οδήγησαν σε σημαντικές αλλαγές. Το αποτέλεσμα αυτών των διαμαρτυριών ποικίλλει από χώρα σε χώρα και μπορεί να χωριστεί σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη περιλαμβάνει χώρες όπως η Τунησία, η οποία ανέκυψε νικηφόρα από τη μεταβατική διαδικασία μετά την κατάρρευση του αυταρχικού τους καθεστώτος. Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από αραβικές/μουσουλμανικές χώρες που δεν μπόρεσαν να κάνουν δημοκρατική μετάβαση, αλλά παρόλα αυτά δεν υπέστησαν σοβαρή ζημία από τις διαδηλώσεις. Σαφή παραδείγματα αποτελούν η Αίγυπτος και το Μπαχρέιν. Η Αίγυπτος αντιμετώπισε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές κρίσεις, μετά τις διαδηλώσεις κατά του καθεστώτος Μουμπάρακ, ενώ η Σαουδική Αραβία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στον τερματισμό της εξέγερσης ενάντια στην κυβέρνηση του Μπαχρέιν. Η τρίτη κατηγορία αποτελείται από χώρες όπως η Συρία, η Λιβύη και η Υεμένη. Στις χώρες αυτές, στα τέλη του 2011, ξέσπασαν διαμαρτυρίες οι οποίες αντιμετωπίστηκαν με βιαιότητα από τα καθεστώτα και από τους συμμάχους τους. Η κλιμάκωση των επιθέσεων οδήγησε στο ξεσπάσματα εμφυλίου πολέμου. Συνέπεια αυτού ήταν η δυσκολία παραμονής των πολιτών στις χώρες τους με αποτέλεσμα την εμφάνιση της προσφυγικής κρίσης, η οποία έπληξε τις γειτονικές χώρες, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης. (Shams Al Din Al Hajjaji, 2018)

1.3. Η κατάσταση στη Νότια και Κεντρική Μεσόγειο εξαιτίας των μεταναστευτικών ροών.

Η διαδρομές των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ διέρχονται από πολλές διαφορετικές χώρες και περιοχές. Οι διαδρομές από τις οποίες διήλθε το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών (εικόνα 1.2) είναι η διαδρομή της ανατολικής Μεσογείου και της κεντρικής Μεσογείου, καθιστώντας έτσι τις χώρες της βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, που συνορεύουν με την ΕΕ, “σταθμό” στην πορεία των μεταναστών προς την Ευρώπη. Το πιο κρίσιμο και πιο επικίνδυνο σημείο αυτών των διαδρομών αποτέλεσε η διέλευση της Μεσογείου θάλασσας, καθώς αποτελεί το φυσικό σύνορο της Ευρώπης με την Αφρική και την Ασία.

Το 2015 η διαδρομή της κεντρικής Μεσογείου, όπως φαίνεται στην εικόνα 1.2, αποτέλεσε μια από τις πιο πολυσύχναστες διαδρομές προς την ΕΕ. Οι εθνικότητες των μεταναστών που διήλθαν μέσω αυτής της οδού ήταν κυρίως από χώρες της Αφρικής. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με έκθεση του Διεθνή Οργανισμού Μεταναστών στην Ιταλία το 2015 από 01 Ιανουαρίου έως 31 Δεκεμβρίου του 2015 έφτασαν 153.842 μετανάστες μέσω της κεντρικής Μεσογείου (Πίνακας 1.2.). Οι χώρες προέλευσης ήταν η Ερυθραία, η Νιγηρία, η Σομαλία, η Γκάμπια, η Συρία, η Σενεγάλη, το Μάλι, το Μπαγκλαντές, το Μαρόκο, η Γκάνα, η Ακτή Ελεφαντοστού, η Αιθιοπία, η Γουινέα, η Αίγυπτος, το Πακιστάν, το Ιράκ, η Τυνησία, το Καμερούν, η Λιβύη και άλλες χώρες της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής.

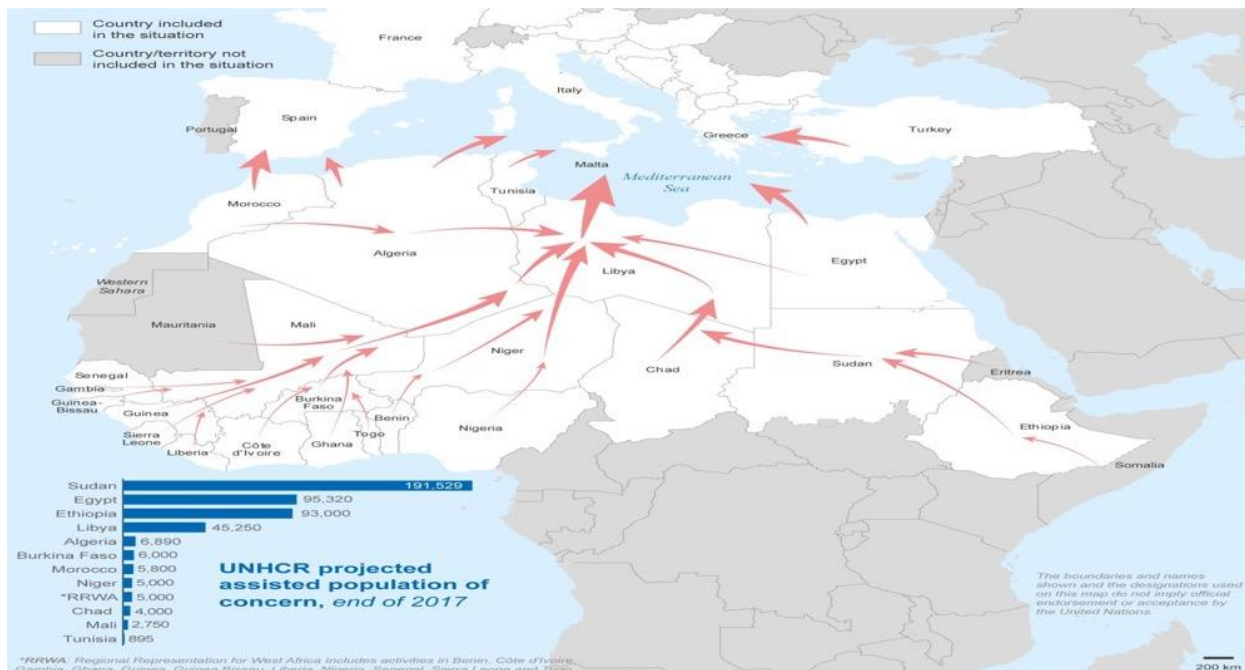
Πίνακας 1.2 Αφίξεις μεταναστών στην Ιταλία με βάση τη χώρα προέλευσης 2015 (από 01 Ιαν έως 31 Δεκ).

Arrivals by sea to Italy - Main Countries of Origin—All of 2015							
Main Countries of Origin	Arrivals	Main Countries of Origin	Arrivals	Main Countries of Origin	Arrivals	Main Countries of Origin	Arrivals
Eritrea	39,162	Ghana	4,431	Libya	563	Niger	154
Nigeria	22,237	Ivory Coast	3,772	Burkina Faso	470	Liberia	137
Somalia	12,433	Ethiopia	2,631	Guinea Bissau	456	Iran	119
Sudan	8,932	Guinea	2,629	Benin	396	Afghanistan	117
Gambia	8,454	Egypt	2,610	Togo	360	Other (26 countries)	393
Syria	7,448	Pakistan	1,982	Algeria	343	Unidentified	7,138
Senegal	5,981	Occ. Palestinian T.	1,673	Sierra Leone	250		
Mali	5,826	Iraq	996	Comoros	192		
Bangladesh	5,040	Tunisia	880	Chad	174		
Morocco	4,647	Cameroon	662	Congo	154	TOTAL	153,842

Σημείωση. Πηγή Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond • Flow Monitoring Compilation 2015 Annual Report.

Οι χώρες διέλευσης, που διαδραματίσανε πρωταγωνιστικό ρόλο στην προώθηση μεταναστών από τη διαδρομή της κεντρικής Μεσογείου προς την Ευρώπη, (όπως φαίνεται στην εικόνα 1.3) είναι κυρίως η Λιβύη, η Αίγυπτος, και η Τυνησία.

Εικόνα 1.3. Η διαδρομή της κεντρικής Μεσογείου προς την ΕΕ.

Σημείωση. Πηγή UNHCR Ιούλιος 2017.

Η Τυνησία αποτελεί χώρα διέλευσης μεταναστών προς την Ιταλία. Οι πιο πολυπληθείς ομάδες μεταναστών που χρησιμοποιούν την Τυνησία ως ενδιάμεσο σταθμό προς την Ιταλία προέρχονται από την βόρεια Αφρική και κυρίως το Μαρόκο, την Αλγερία και τη Λιβύη οι οποίοι εισέρχονται νόμιμα στη χώρα αλλά παραμένουν παράνομα μετά τη λήξη της νόμιμης άδειας τους. Ένα άλλο πολύ σοβαρό και επικίνδυνο φαινόμενο είναι οι παράνομες ροές ατόμων εξαιτίας του λαθρεμπορίου ανθρώπων που προέρχεται κυρίως από χώρες της υποσαχάριας Αφρικής. (Katharina Natter, 2015)

Ωστόσο από το 2011 οι μεταναστευτικές ροές προς την Ιταλία μειώθηκαν σημαντικά εξαιτίας της αυστηρότερης στάσης της Κυβέρνησης της Τυνησίας προς αυτό το φαινόμενο. Η δυσκολία μετάβασης από την Τυνησία στην Ιταλία είχε ως συνέπεια την αύξηση των μεταναστευτικών ροών από την Τυνησία στην Λιβύη και στη συνέχεια στην Ιταλία. Το 2011 οι παράνομες αφίξεις μεταναστών στην Ιταλία μέσω της Τυνησίας ήταν 28.123 άτομα, ενώ το 2012 ήταν 2.294, το 2013 ήταν 908 και το 2014 ήταν 1.297. Η προσπάθεια των αρχών στην απομάκρυνση των μεταναστών από τις ακτές ήταν αρκετά επιτυχείς, αυξάνοντας τα σημεία ελέγχου σε εκείνες τις περιοχές και τιμωρώντας με φυλάκιση την παράνομη εγκατάλειψη της χώρας (Reach and Mercy Corps, 2018).

Η Αίγυπτος, σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό για τους Μετανάστες, αποτέλεσε άλλη μια χώρα διέλευσης των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη. Στην Αίγυπτο, όπως και στην Τυνησία, το μεγαλύτερο μέρος των ροών κινήθηκε προς την Ιταλία και προς την Λιβύη. Από τους μετανάστες που φτάσανε στην Αίγυπτο, το ποσοστό που είχε σκοπό να παραμείνει στη χώρα ήταν πολύ μικρό, ωστόσο πολλοί που συνειδητοποιούσαν ότι το ταξίδι για την Ευρώπη είναι πολύ δύσκολο παραμένανε στη χώρα. Στην Αίγυπτο τον Απρίλιο του 2015 οι εθνικότητες των μεταναστών που υπήρχαν ήταν από την Συρία (134.089), το Σουδάν (25.055), τη Σομαλία (6.524), το Ιράκ (6.449), την Αιθιοπία (4.784), το Νότιο Σουδάν (3.066) και την Ερυθραία (2.859) (Arezo Malakooti, 2015).

Από το 2013 και μετά, γίνεται ιδιαίτερα έντονο το φαινόμενο να αναχωρούν μετανάστες είτε μέσω της θάλασσας είτε μέσω της ξηράς από την Αίγυπτο, καθώς οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες γίνονται πιο δυσμενείς. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η πρόσβαση στα μέσα διαβίωσης και στις βασικές υπηρεσίες δυσκολεύει εξαιτίας της έλλειψης διαθέσιμων πόρων, και οι φυλακίσεις και οι απελάσεις μεταναστών εντείνονται λόγω παράνομης εισόδου ή απόπλου από την χώρα. Εκτός από την θαλάσσια οδό Αίγυπτος - Ιταλία, πολλοί είναι εκείνοι που επιλέγουν την φυγή προς την ΕΕ, μέσω των ακτών της Λιβύης προς την Ιταλία.

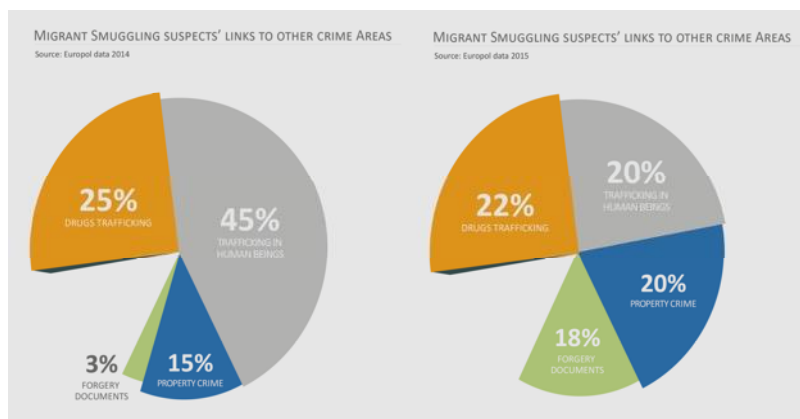
Η Λιβύη αποτελούσε πάντα επιλογή των μεταναστών, κυρίως των Αφρικανικών χωρών, ως χώρα προορισμού και λιγότερο ως χώρα διέλευσης για την Ευρώπη. Το 2009, δύο χρόνια πριν την ανατροπή του δικτάτορα Καντάφι, στην χώρα υπήρχαν 2.5 εκατομμύρια μετανάστες κυρίως από χώρες της Αφρικής. Η διαφορά με τη περίοδο πριν και μετά την δικτατορία Καντάφι είναι ότι πριν, το καθεστώς ήταν σε θέση να διαπραγματευτεί με την Ευρώπη και να εφαρμόσει πολιτικές που αποσκοπούσαν στη συγκράτηση των μεταναστευτικών ροών. Στα χρόνια μετά την πτώση του Καντάφι η Λιβύη εισέρχεται σε πολιτικό αδιέξοδο που οδηγεί σε εμφύλιο πόλεμο, αδυνατώντας έτσι να ελεγχθεί η κατάσταση των μεταναστών στην χώρα. Η έλλειψη ασφάλειας και ισχυρών θεσμών, σε συνδυασμό με την επιδείνωση της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης της χώρας οδήγησε στη δραματική αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη. Το 2013 οι μετανάστες υπολογίζονται περίπου 1.7 με 1.9 εκατομμύρια (Altaï Consulting) και η Λιβύη χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο ως χώρα διέλευσης προς την Ευρώπη (Mattia Toaldo, 2015).

1.3.1. Δίκτυα διακίνησης μεταναστών.

Αποτέλεσμα της κατάστασης που επικρατούσε στις χώρες της βόρειας Αφρικής είναι να αυξηθούν έντονα τα δίκτυα παράνομης διακίνησης μεταναστών, ιδιαίτερα στη Λιβύη, ωθώντας τους μετανάστες να διασχίσουν παράνομα τη Μεσόγειο για να φτάσουν στην Ιταλία και στη Μάλτα. Έτσι η Ευρώπη τόσο το 2014 όσο και το 2015 σημειώνει νέα ρεκόρ στις αφίξεις παράνομων μεταναστών.

Σύμφωνα με την Ευροπόλ το 90% των μεταναστών που μετακινούνται προς την ΕΕ χρησιμοποιούν υπηρεσίες διευκόλυνσης. Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτές οι υπηρεσίες προσφέρονται από εγκληματικές ομάδες. Ένας μεγάλος αριθμός παράνομων δικτύων ή και μεμονωμένων εγκληματιών καρπώνονται σημαντικά οφέλη από το λαθρεμπόριο μεταναστών ή από παροχή διευκολύνσεων στους λαθρεμπόρους των μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα για το 2015 περίπου 1 εκατομμύριο μετανάστες εισήλθαν στην ΕΕ, πληρώνοντας περίπου 3,200 με 6,500 δολάρια κατά μέσο όρο. Αυτό απέφερε έσοδα στους διακινητές περίπου 5 με 6 δισεκατομμύρια δολάρια. (Joint Europol – Interpol Report, 2016).

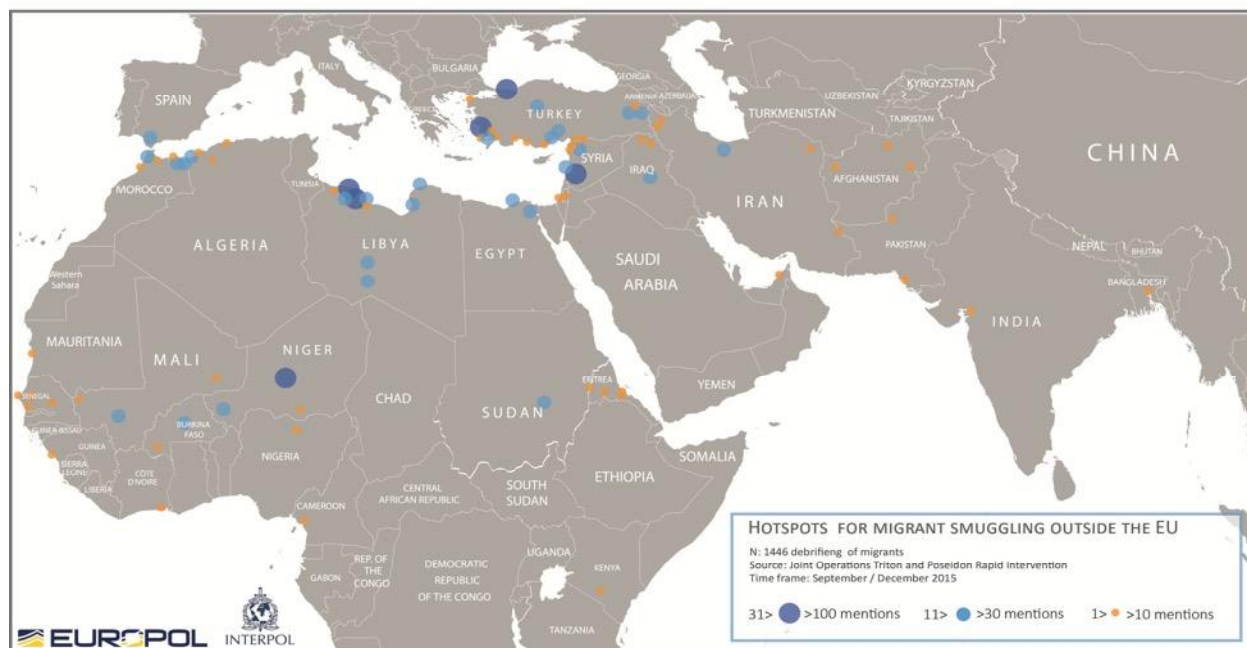
Η διακίνηση μεταναστών συνδέεται και με άλλα εξίσου σημαντικά εγκλήματα όπως τη διακίνηση ναρκωτικών, την εμπορία ανθρώπων, τη διακίνηση πλαστών εγγράφων καθώς και εγκλήματα κατά της περιουσίας και της ιδιοκτησίας. Το 2015 πάνω από 220 διακινητές αναγνωρίστηκαν ότι συμμετέχουν σε περισσότερα του ενός εγκλήματα σχετικά με τους μετανάστες. Το 22% συμμετείχε και στη διακίνηση ναρκωτικών, το 20% στην εμπορία ανθρώπων, 20% σε εγκλήματα κατά της περιουσίας και της ιδιοκτησίας, και το 18% στη διακίνηση πλαστών εγγράφων (εικόνα 1.4).

Εικόνα 1.4 Συνδέσεις υπόπτων διακίνησης μεταναστών με άλλα εγκλήματα το 2014 και 2015.

Σημείωση. Πηγή Europol – Interpol report, May 2016

Κατά μήκος των μεταναστευτικών διαδρομών, σε ευνοϊκές τοποθεσίες, βρίσκονται κέντρα λαθρεμπορίου που προσελκύουν και προωθούν τόσο μετανάστες όσο και δίκτυα λαθρεμπορίου. Έχουν εντοπιστεί 250 τέτοια σημεία εντός και εκτός της ΕΕ. Αυτά τα σημεία εμφανίζονται σε περιοχές που δεν τηρούνται ή δεν υπάρχουν νόμοι ελέγχου συνόρων. Έτσι οι λαθρέμποροι βασίζονται στον ανεπαρκή έλεγχο και στη διαφθορά των υπαλλήλων των τελωνείων, της αστυνομίας ή του ναυτικού, ώστε να διευκολύνουν τις δραστηριότητες τους (Joint Europol – Interpol Report, 2016).

Εικόνα 1.5 Κέντρα διακίνησης μεταναστών εκτός ΕΕ.

Σημείωση. Πηγή Europol – Interpol report, May 2016.

Επιπλέον η συνεχιζόμενη μεταναστευτική πίεση προς την ΕΕ, σε συνδυασμό με τις τρομοκρατικές επιθέσεις σε χώρες της ΕΕ τα τελευταία χρόνια, αυξάνουν την ανησυχία ότι οι δρόμοι και τα δίκτυα παράνομης μετανάστευσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε από μέλη τρομοκρατικών οργανώσεων για να εισέλθουν στην ΕΕ, είτε από τις τρομοκρατικές οργανώσεις ως πηγή χρηματοδότησης για τις δραστηριότητες τους. Παρόλα αυτά, η Europol δεν έχει συγκεκριμένα στοιχεία ώστε να υποστηρίξει τη θεωρία ότι οι τρομοκράτες συνεργάζονται με τους

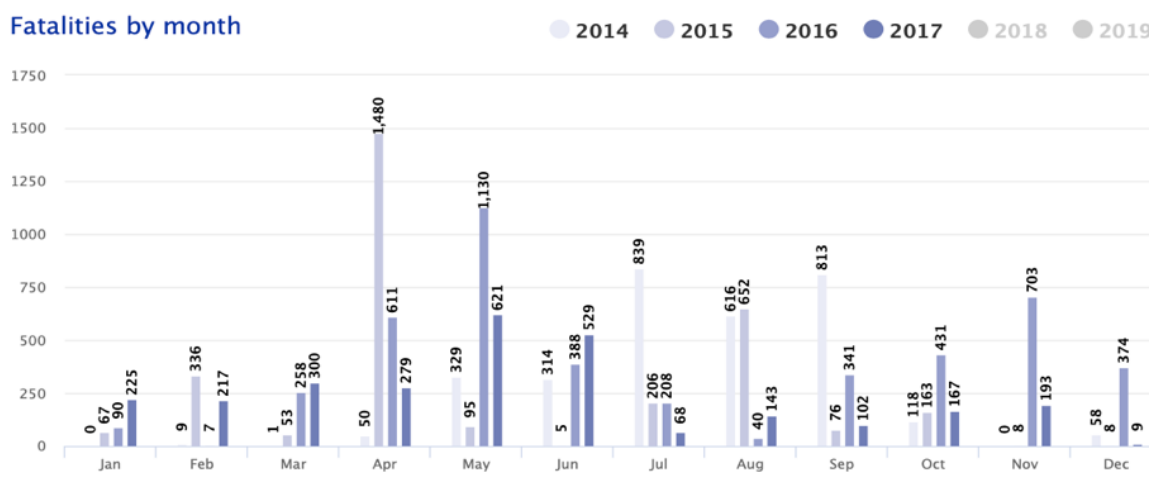
λαθρεμπόρους μεταναστών για την επίτευξη των στόχων τους. Από τις έρευνες που έγιναν για τις επιθέσεις στην Ευρώπη, η περίπτωση του χτυπήματος στο Παρίσι την 13 Νοεμβρίου διαπιστώθηκε ότι δύο από τους δράστες εισήλθαν στην ΕΕ μέσω της Ελλάδας, ως μέρος της μεγάλης εισροής προσφύγων από τη Συρία (Joint Europol – Interpol Report, 2016).

1.3.2. Οι θάνατοι και οι αγνοούμενοι στην Κεντρική και Νότια Μεσόγειο.

Τα μέσα που χρησιμοποιούσαν οι διακινητές για τη μεταφορά των μεταναστών από τη Λιβύη προς την Ιταλία μέχρι το 2014 ήταν κυρίως μεγάλα πλοία όπως ξύλινα σκάφη, αλιευτικά ή εμπορικά πλοία που είχαν τεθεί εκτός λειτουργίας. Αυτά τα σκάφη επανδρώνονταν από διακινητές και κατά το μεγαλύτερο μέρος τους είχαν τη δυνατότητα να φτάσουν στις Ιταλικές ακτές χωρίς να βασίζονται στις επιχειρήσεις διάσωσης. Ωστόσο μετά το 2014, οι διακινητές επιβιβάζουν τους μετανάστες σε αναξίοπιστα και φτηνά φουσκωτά σκάφη τα οποία δεν έχουν τη δυνατότητα να διανύσουν τόσο μεγάλη απόσταση. Οι ίδιοι δεν επιβιβάζονται στα σκάφη και αφήνουν τους μετανάστες να οδηγούν τα σκάφη από τις ακτές της Λιβύης ως ένα σημείο, όπου θα μπορούν να ζητήσουν βοήθεια μέσω δορυφορικών τηλεφώνων ώστε να τους παραλάβουν οι διεθνείς δυνάμεις που περιπολούν στην περιοχή. (European Political Strategy Centre Strategic Notes, 2017)

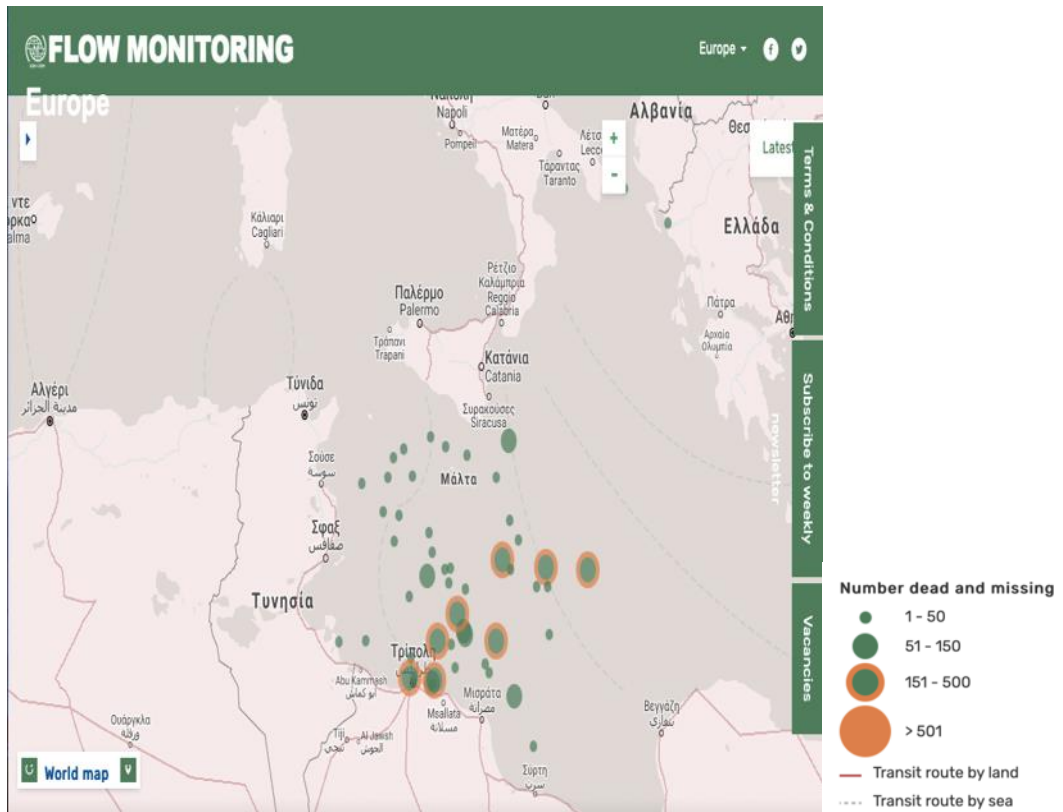
Τις περισσότερες φορές αυτά τα σκάφη, εκτός από την μειωμένη δυνατότητα πλεύσης, μετέφεραν πολλαπλάσιους επιβάτες από την ικανότητα τους, με αποτέλεσμα να βουλιάζουν στα μέσα της διαδρομής. Αυτό οδήγησε σε μία άνευ προηγουμένου αύξηση των ναυαγίων σε αυτή την περιοχή της Μεσογείου οδηγώντας στο θάνατο χιλιάδες μετανάστες κάθε χρόνο.

Στις παρακάτω εικόνες φαίνεται ο αριθμός των μεταναστών που έχασαν τη ζωή τους στη προσπάθεια να διασχίσουν την Κεντρική Μεσόγειο και να φτάσουν στην Ιταλία (εικόνα 1.6) και οι περιοχές των ναυαγίων (εικόνα 1.7 – εικόνα 1.10), ανά μήνα και από το 2014 έως το 2017. Το 2014 πέθαναν συνολικά 3.147 άτομα, το 2015 - 3.069, το 2016 – 4.581 και το 2017 – 2.853.

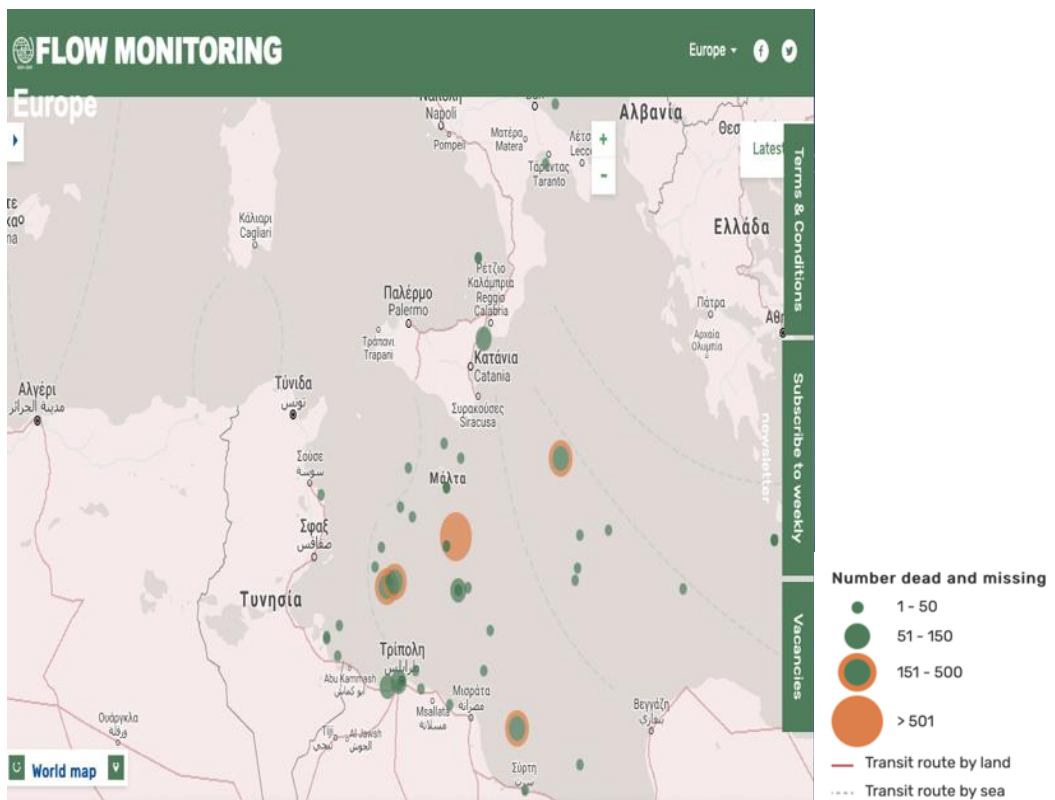
Εικόνα 1.6 Αριθμός θανάτων ανά μήνα από το 2014 έως το 2017 στην Κεντρική Μεσόγειο.

Σημείωση. Πηγή missing migrants.iom.int

Εικόνα 1.7 Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2014.

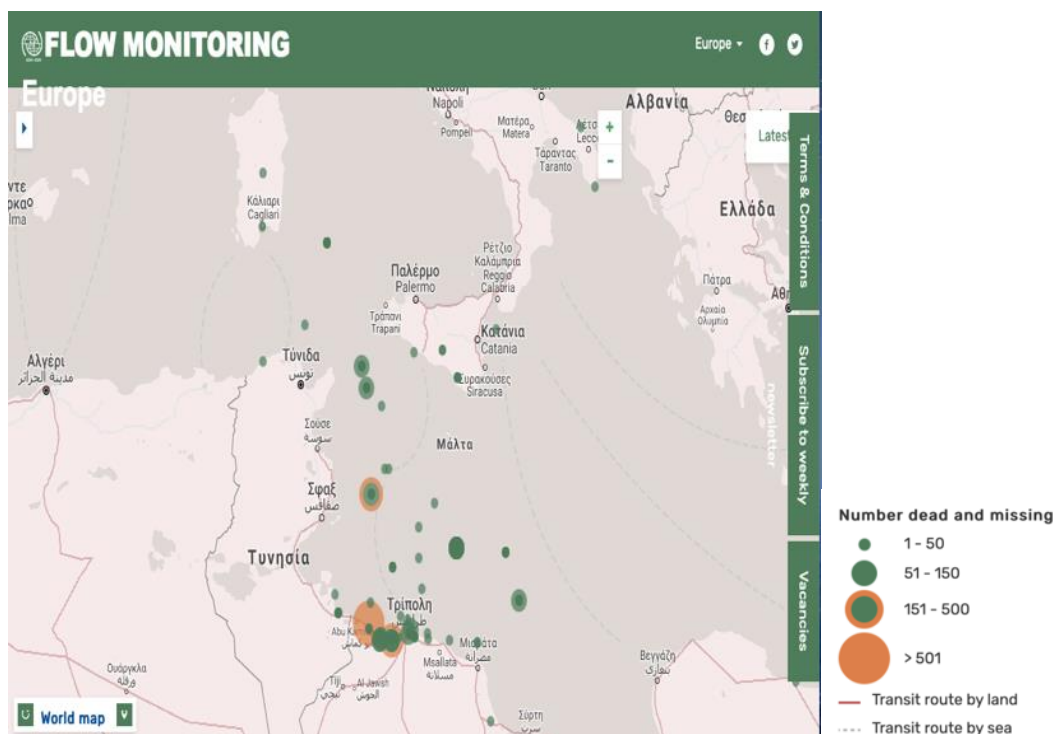
Σημείωση. Πηγή migration.iom.int

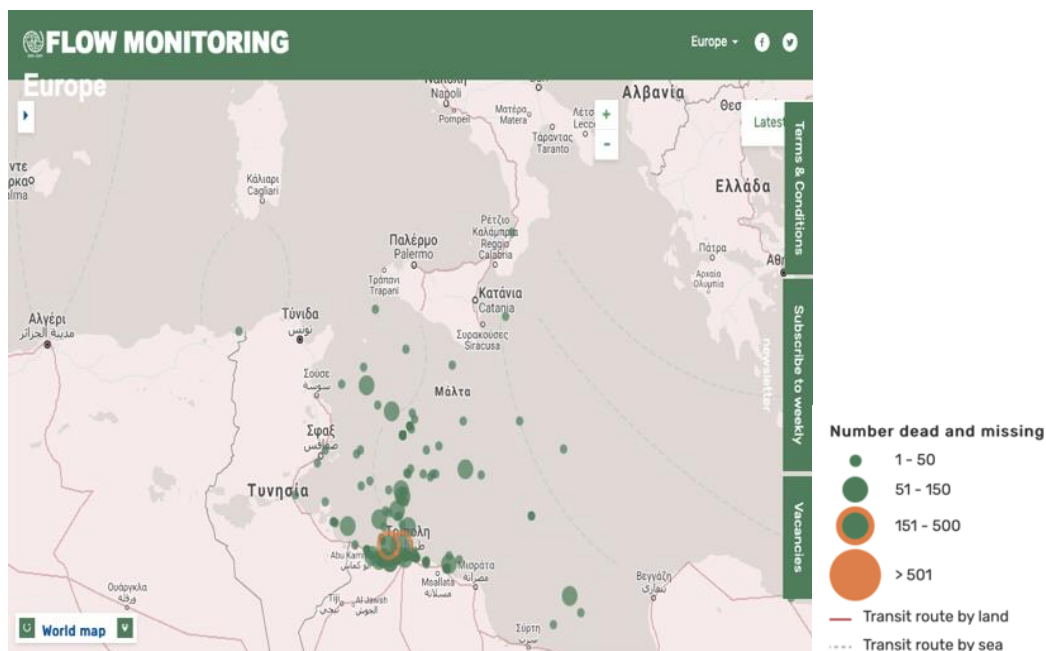
Εικόνα 1.8 Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2015.

Σημείωση. Πηγή migration.iom.int

Εικόνα 1.9 Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2016.

Σημείωση. Πηγή migration.iom.int

Εικόνα 1.10 Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2017.

Σημείωση. Πηγή migration.iom.int

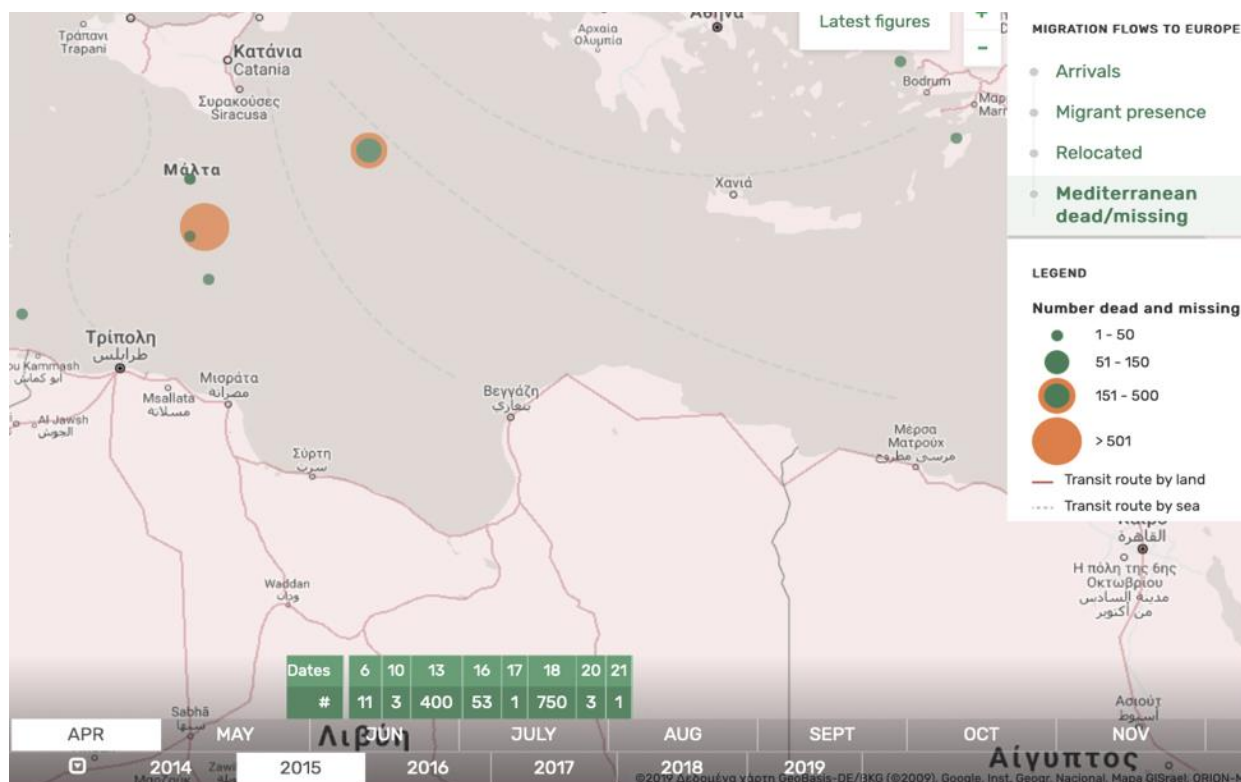

Κεφάλαιο 2.

Η διαχείριση της κατάστασης στην Κεντρική και Νότια Μεσόγειο στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ).

Ένα από τα γεγονότα που ευαισθητοποίησαν την κοινή γνώμη και οδήγησαν την ΕΕ να λάβει άμεσα αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, αποτέλεσαν τα δύο πολυπληθή ναυάγια του Απριλίου 2015 που συνέβησαν σε διάρκεια μίας εβδομάδας. Στις 13 και στις 18 Απριλίου 2015, πνίγηκαν 400 και 750 μετανάστες αντίστοιχα στην προσπάθειά τους να μεταβούν από τη Λιβύη στην Ιταλία (εικόνα 2.1).

Επίσης περίπου την ίδια περίοδο συγκλονίζουν οι εικόνες από τις μεταναστευτικές ροές που έχουν αυξηθεί κατακόρυφα και στη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου, με εκατοντάδες μετανάστες κάθε μέρα να προσπαθούν να φτάσουν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου από τις ακτές της Τουρκίας, δημιουργώντας ασφυκτικές πιέσεις στις υποδομές των νησιών, αδυνατώντας έτσι να διαχειριστούν τη κατάσταση χωρίς βοήθεια από την ΕΕ.

Εικόνα 2.1. Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο τον Απρίλιο 2015.

Σημείωση. Πηγή migration.iom.int

Δεδομένης της κατάστασης στην Κεντρική Μεσόγειο και των αυξανόμενων μεταναστευτικών πιέσεων στην διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου η ΕΕ καλείται να επένψει πιο αποτελεσματικά και άμεσα για την καλύτερη διαχείριση της κρίσης.

2.1. Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση.

Στις 13 Μαΐου 2015 ανακοινώνεται το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης από την ΕΕ για την μετανάστευση. Αυτό το πρόγραμμα περιλαμβάνει άμεσα μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν για την ταχεία αντιμετώπιση της κρίσης στη Μεσόγειο αλλά και διαρθρωτικά μέτρα σχετικά με την μεταναστευτική πολιτική της ένωσης(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

2.1.1. Άμεσα μέτρα αντιμετώπισης κατάστασης.

Τα άμεσα μέτρα στοχεύουν στην ταχεία αντιμετώπιση της τραγωδίας σε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:

- √ Τη διάσωση ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα.

Λόγω των συνεχόμενων θανατηφόρων ναυαγίων στην Μεσόγειο, αποφασίστηκε ο τριπλασιασμός του προϋπολογισμού των επιχειρήσεων <<Τρίτων>> και <<Ποσειδών>> του Frontex, που δρύνει στις περιοχές της Ανατολικής και Νότιας Μεσογείου ώστε να επεκταθεί η ικανότητα στην πραγματοποίηση έρευνα και διάσωση καθώς και το γεωγραφικό πεδίο δράσης των εν λόγω επιχειρήσεων. Η προσπάθεια αυτή της ΕΕ αφορά κατά κύριο λόγο την κάλυψη του "κενού" που άφησε ο τερματισμός της επιχείρησης Mare Nostrum στην Κεντρική Μεσόγειο και την ελλιπή δυνατότητα της Ελλάδας να διαχειριστεί τις συνεχόμενες αφίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο.

- √ Τη στόχευση στα εγκληματικά δίκτυα λαθραίας διακίνησης ανθρώπων.

Σχετικά με αυτήν την ενέργεια, η ΕΕ αποσκοπεί στην ανάπτυξη επιχειρήσεων στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) που έχουν στόχο τον συστηματικό εντοπισμό, τη δέσμευση και την καταστροφή των σκαφών που χρησιμοποιούνται από του λαθροδιακινητές. Επιπλέον αυτών η ΕΕ, μέσω της συνεργασίας της με την Europol, αποβλέπει στην συλλογή, επεξεργασία κα διανομή στους ενδιαφερόμενους όλων των πληροφοριών που αφορούν τις παράνομες ενέργειες των διακινητών για την καλύτερη αντιμετώπισή τους.

- √ Την αντιμετώπιση του μεγάλου όγκου αφίξεων στις χώρες υποδοχής, μέσω συστήματος μετεγκατάστασης.

Η μετεγκατάσταση αφορά την κατανομή μεταξύ των κρατών μελών ατόμων που έχουν σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας, μέσω της ενεργοποίησης του συστήματος για την αντιμετώπιση επείγουσας κατάστασης, που προβλέπεται από το άρθρο 78 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

- √ Τη προσέγγιση για τη χορήγηση προστασίας σε εκτοπισμένα άτομα που χρήζουν προστασίας, μέσω συστήματος επανεγκατάστασης.

Η επανεγκατάσταση σχετίζεται με τη μεταφορά μεμονωμένων εκτοπισμένων ατόμων που έχουν σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας, κατόπιν αιτήσεως της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και σε συμφωνία με τη χώρα επανεγκατάστασης, από μια τρίτη χώρα σε ένα κράτος μέλος, όπου θα γίνουν δεκτοί και θα τους χορηγηθεί άδεια διαμονής και άλλα δικαιώματα συγκρίσιμα με εκείνα που χορηγούνται σε δικαιούχο διεθνούς προστασίας.

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) έχει σαν αποστολή να προσδιορίζει πότε οι άνθρωποι δεν μπορούν να παραμείνουν με ασφάλεια στη χώρα τους, ώστε μέσω τους συστήματος της επανεγκατάστασης να χρησιμοποιούν νόμιμους

οδούς προς την ΕΕ και να μην αφήνονται να προσφεύγουν στα εγκληματικά δίκτυα λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων.

- √ Τη συνεργασία με τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών στο αρχικό τους σημείο.

Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει ενέργειες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) για την πρόληψη των επικίνδυνων ταξιδιών από τις περιοχές καταγωγής και διέλευσης των μεταναστών.

Αυτές οι ενέργειες αφορούν την αύξηση των κονδυλίων για προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και προστασίας για τις χώρες της Βόρειας Αφρικής, του Κέρασ της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Την δημιουργία πιλοτικού κέντρου πολλαπλών σκοπών στο Νίγηρα, σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΙΟΜ), την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και τις αρχές του Νίγηρα, με σκοπό την παροχή πληροφοριών, την τοπική προστασία και τις ευκαιρίες επανεγκατάστασης για αυτούς που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης. Την εντατικοποίηση των αποστολών ΚΠΑΑ που δραστηριοποιούνται ήδη στο Νίγηρα και στο Μάλι σχετικά με τη διαχείριση των συνόρων τους.

- √ Τη χρησιμοποίηση των μέσων που διαθέτει η ΕΕ για βοήθεια στα κράτη μέλη που βρίσκονται στη πρώτη γραμμή.

Το μέτρο αυτό αφορά πρώτον, την συγκρότηση ενός “κομβικού σημείου” στο οποίο η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο(ΕΑΣΟ), ο Frontex και η Europol σε συνεργασία με τα κράτη μέλη πρώτης γραμμής θα συνεργάζονται για την ταχύτερη ταυτοποίηση, καταχώριση και λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων των εισερχόμενων μεταναστών. Και δεύτερον, τη πρόσθετη χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης ύψους 60 εκατ. ευρώ για την στήριξη της υποδοχής και της ικανότητας παροχής υγειονομικής περίθαλψης στους μετανάστες στα κράτη μέλη που βρίσκονται υπό πίεση.

2.1.2. Οι τέσσερις πυλώνες για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευση στην ΕΕ.

Η μεταναστευτική κρίση στη Μεσόγειο έριξε τους προβολείς στις άμεσες ανάγκες. Αποκάλυψε όμως ταυτόχρονα πολλά για τους διαρθρωτικούς περιορισμούς της μεταναστευτικής πολιτικής της ΕΕ και τα εργαλεία που αυτή διαθέτει. Το γεγονός αυτό αποτελεί μια ευκαιρία για την ΕΕ να αντιμετωπίσει την ανάγκη να εξευρεθεί η κατάλληλη ισορροπία όσον αφορά τη μεταναστευτική πολιτική της.

Σύμφωνα με τις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Juncker η δυναμική καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης, της εμπορίας και της λαθραίας διακίνησης ανθρώπων και η εξασφάλιση των εξωτερικών συνόρων της Ευρώπης πρέπει να συνδυάζονται με μια ισχυρή κοινή πολιτική για το άσυλο, καθώς και μια νέα ευρωπαϊκή πολιτική για τη νόμιμη μετανάστευση.

Το παρόν πρόγραμμα δράσης καθορίζει τέσσερα επίπεδα δράσης για μια μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ που θα είναι δίκαιη, αξιόπιστη και ρεαλιστική. Με την εφαρμογή τους, θα παράσχουν στην ΕΕ μια μεταναστευτική πολιτική που σέβεται το δικαίωμα του ασύλου, ανταποκρίνεται στην ανθρωπιστική πρόκληση, παρέχει σαφές ευρωπαϊκό πλαίσιο για κοινή μεταναστευτική πολιτική και αντέχει στη δοκιμασία του χρόνου.

- 1) Μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση.

Υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί λόγοι που ωθούν κάποιον στην παράτυπη μετανάστευση. Συχνά όμως η κατάληξη προκαλεί βαθιά απογοήτευση. Το ταξίδι πολλές φορές

αποδεικνύεται πολύ πιο επικίνδυνο από ότι αναμενόταν και συχνά το άτομο βρίσκεται στο έλεος εγκληματικών δικτύων που θέτουν το κέρδος πάνω από την ανθρώπινη ζωή. Όσοι δεν πληρούν τα κριτήρια για τη χορήγηση ασύλου αντιμετωπίζουν την προοπτική να υποχρεωθούν σε επιστροφή. Όσοι διαβιώνουν εκτός νομιμότητας εντός της Ευρώπης βρίσκονται σε επισφαλή κατάσταση και μπορούν εύκολα να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης.

Η μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αντιμετώπισης των βαθύτερων αιτιών που το προκαλούν στις τρίτες χώρες. Η εταιρική συνεργασία με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης είναι αποφασιστικής σημασίας. Με ένα προϋπολογισμό ύψους 96.8 δις ευρώ για την περίοδο 2014 – 2020, η βοήθεια της ΕΕ για την εξωτερική συνεργασία και ιδίως την αναπτυξιακή συνεργασία, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων όπως η φτώχεια, η ανασφάλεια, η ανισότητα και η ανεργία κυρίως σε περιοχές της Αφρικής, της Ασίας και της Ανατολικής Ευρώπης, από τις οποίες κατάγεται η πλειονότητα των μεταναστών που φτάνουν στην ΕΕ.

Η καταπολέμηση της λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων είναι ένας επιπλέον τρόπος για τη μείωση των κινήτρων για μετανάστευση. Η καταπολέμηση αυτών των εγκληματικών δικτύων μπορεί να λειτουργήσει ως αντικίνητρο για την παράτυπη μετανάστευση. Οι αποστολές ΚΠΑΑ και οι επιχειρήσεις του Frontex μπορούν να βοηθήσουν στον προσδιορισμό της ταυτότητας των λαθροδιακινητών, την έρευνα για τις δραστηριότητές τους, τη δίωξή τους, τη δέσμευση των περιουσιακών τους στοιχείων και τον εντοπισμό και τη καταστροφή των σκαφών που χρησιμοποιούν.

Τέλος ένα από τα κίνητρα για τους παράτυπους μετανάστες είναι η γνώση ότι το σύστημα επιστροφής της ΕΕ (σύστημα που αποβλέπει στην επιστροφή των παράτυπων μεταναστών ή των προσώπων των οποίων η αίτηση ασύλου απορρίπτεται) λειτουργεί με ατελή τρόπο. Τα δίκτυα λαθραίας διακίνησης συχνά εκμεταλλεύονται το γεγονός ότι σχετικά λίγες αποφάσεις επιστροφής εφαρμόζονται (μόνο το 39.2% των αποφάσεων επιστροφής που εκδόθηκαν το 2013 ήταν αποτελεσματικές). Για να αυξηθεί το ποσοστό θα πρέπει πρώτα να εξασφαλιστεί ότι οι τρίτες χώρες θα εκπληρώνουν τις διεθνείς τους υποχρεώσεις να δέχονται την επιστροφή των υπηκόων τους που διαμένουν παράτυπα στην Ευρώπη. Και η ΕΕ να αξιοποιήσει όλα τα διαθέσιμα μέσα που διαθέτει για να υποστηρίξει τις χώρες αυτές στην διαχείριση των επιστροφών.

2) Διαχείριση των συνόρων – διάσωση ζωών και διασφάλιση των εξωτερικών συνόρων.

Η ακτοφυλακή διαδραματίζει καίριο ρόλο τόσο στη διάσωση ατόμων όσο και στη διασφάλιση των θαλάσσιων συνόρων. Η αποτελεσματικότητά της θα μπορούσε να βελτιωθεί με την ενίσχυση της συνεργασίας. Πάγια πολιτική της ΕΕ είναι η παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη για να οικοδομούν ισχυρά και συνεκτικά εξωτερικά σύνορα. Το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας ήδη παρέχει άνω των 2.7δις ευρώ στα κράτη μέλη για την περίοδο 2014 – 2020. Ενώ όμως υπάρχουν κανόνες για τον έλεγχο των συνόρων, η διαχείριση των συνόρων δεν έχει σήμερα ενιαία μορφή, καθώς στηρίζεται σε ένα συνονθύλευμα τομεακών εγγράφων και μέσων.

Η αποτελεσματικότερη διαχείριση συνόρων προϋποθέτει επίσης την καλύτερη αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρουν τα συστήματα Τεχνολογίας Πληροφοριών (ΤΠ). Η ΕΕ διαθέτει σήμερα τρία συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας, που αφορούν τη διαχείριση του ασύλου (Eurodac), τις αιτήσεις για τη χορήγηση θεώρησης (Σύστημα πληροφοριών για τις Θεωρήσεις) και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με πρόσωπα ή αντικείμενα για τα οποία έχει δημιουργηθεί καταχώρηση από τις αρμόδιες αρχές (Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν). Η πλήρη χρήση των συστημάτων αυτών μπορεί να αποφέρει οφέλη για την διαχείριση των συνόρων, καθώς και να ενισχύσει την ικανότητα της Ευρώπης να μειώσει την παράτυπη μετανάστευση και να εξασφαλίσει την επιστροφή των παράτυπων μεταναστών.

Μια νέα φάση θα προκύψει με την πρωτοβουλία για την <<έξυπνη διαχείριση των συνόρων >>, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διέλευσης των συνόρων, χάρη

στη διευκόλυνση της διέλευσης για την μεγάλη πλειονότητα των καλή τη πίστη ταξιδιωτών τρίτων χωρών και παράλληλα, στην ενίσχυση της καταπολέμησης της παράτυπης μετανάστευσης με τη δημιουργία ενός μητρώου όπου θα καταγράφονται όλες οι διασυνοριακές διελεύσεις από υπηκόους τρίτων χωρών, με πλήρη σεβασμό της αναλογικότητας.

Η ανάπτυξη υψηλών προτύπων στο πλαίσιο της ΕΕ θα διευκολύνει επίσης το έργο της Ευρώπης όσον αφορά την υποστήριξη τρίτων χωρών, ώστε να αναπτύξουν δικές τους λύσεις για την καλύτερη διαχείριση των συνόρων τους. Πρωτοβουλίες σε βασικές αφρικανικές και γειτονικές χώρες θα μπορούσαν να υποστηριχθούν από τον Frontex, καθώς και με χρηματοδότηση της ΕΕ και σχετικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο των ενωσιακών πολιτικών γειτονίας και ανάπτυξης. Ο στόχος θα πρέπει να είναι η ενθάρρυνση ασφαλέστερων συνόρων, αλλά και η ενίσχυση της ικανότητας των χωρών της Βόρειας Αφρικής να παρεμβαίνουν και να σώζουν τη ζωή των μεταναστών που βρίσκονται σε κίνδυνο.

3) Μια ισχυρή κοινή πολιτική χορήγηση ασύλου.

Η ΕΕ χρειάζεται ένα σαφές σύστημα υποδοχής των αιτούντων άσυλο στην ΕΕ. Το 2014 πρωτοφανής αριθμός 600.000 ατόμων ζήτησαν άσυλο στην ΕΕ. Πρέπει να διεκπεραιώνονται όλες οι αιτήσεις ασύλου και να παρέχεται προστασία στα άτομα που πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις. Μία από τις αδυναμίες που αποκαλύφθηκε, όσον αφορά την τρέχουσα πολιτική είναι η έλλειψη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών που οφείλεται ειδικότερα στον συνεχή κατακερματισμό του συστήματος ασύλου. Αυτό έχει άμεσο αντίκτυπο στους αιτούντες άσυλο που αναζητούν το <<ευνοϊκότερο κράτος υποδοχής >> αλλά και στην κοινή γνώμη της ΕΕ εντείνοντας το συναίσθημα ότι το τρέχον σύστημα είναι θεμελιωδώς άδικο. Ωστόσο η ΕΕ διαθέτει κοινούς κανόνες οι οποίοι παρέχουν ήδη τη βάση για αμοιβαία εμπιστοσύνη και των οποίων η περαιτέρω ανάπτυξη θα καταστήσει δυνατή μία νέα αρχή.

Η ενίσχυση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου προϋποθέτει επίσης μια περισσότερο αποτελεσματική προσέγγιση των καταχρήσεων. Πράγματι, πάρα πολλές αιτήσεις είναι αβάσιμες : το 2014 το 55% των αιτήσεων ασύλου κατέληξαν σε αρνητική απόφαση και για ορισμένες υπηκοότητες απορρίφθηκαν σχεδόν όλες οι αιτήσεις ασύλου με αποτέλεσμα να περιορίζεται η ικανότητα των κρατών μελών να παρέχουν άμεση προστασία σε όσους την έχουν πραγματικά ανάγκη.

4) Μια νέα πολιτική για την νόμιμη μετανάστευση.

Η Ευρώπη βρίσκεται σε ανταγωνισμό με άλλες οικονομίες για να προσελκύσει εργαζόμενους με τις δεξιότητες που χρειάζεται. Η εξέλιξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται από την ΕΕ μεταξύ του 2012 και του 2025 αναμένεται να παρουσιάσει απότομη αύξηση του μεριδίου των θέσεων εργασίας που απασχολούν εργατικό δυναμικό με πτυχίο τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά 23%. Η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με σειρά μακροπρόθεσμων οικονομικών και δημογραφικών προκλήσεων. Ο πληθυσμός γηράσκει ενώ η οικονομία της εξαρτάται όλο και περισσότερο από θέσεις εργασίας υψηλής ειδίκευσης. Επιπλέον, χωρίς τη μετανάστευση, ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας θα μειωθεί κατά 17.5 εκατομμύρια την επόμενη δεκαετία. Η μετανάστευση θα αποτελεί ένα όλο και πιο σημαντικό μέσο για την ενίσχυση της βιωσιμότητας του συστήματός μας και για τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης της οικονομίας της ΕΕ.

Για το λόγο αυτό, παρότι η προώθηση της νόμιμης μετανάστευσης ως λύση θα είναι πάντα δύσκολη σε μια περίοδο υψηλής ανεργίας και κοινωνικής αλλαγής, είναι σημαντικό να υπάρχει ένα σαφές και αυστηρό κοινό σύστημα, που να λαμβάνει υπόψη το συμφέρον της ΕΕ, μεταξύ άλλων και μέσω της διατήρησης της Ευρώπης ως ελκυστικού προορισμού για τους μετανάστες.

2.2. Το πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ.

Με το ξέσπασμα της μεταναστευτικής κρίσης γίνεται ιδιαίτερα λόγος για τις επιχειρήσεις της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της ΕΕ, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στη διαχείριση αυτής της κρίσης και στην προσπάθεια περιορισμού των μεταναστευτικών ροών.

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) επιτρέπει στην Ένωση να αναλάβει ηγετικό ρόλο στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης, τη πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της ασφάλειας. Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συνολικής προσέγγισης της ΕΕ όσον αφορά τη διαχείριση κρίσεων, με βάση πολιτικά και στρατιωτικά στοιχεία.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Περιλαμβάνει τον προοδευτικό προσδιορισμό Κοινής Αμυντικής Πολιτικής της Ένωσης, η οποία θα οδηγήσει στην κοινή άμυνα όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λάβει τη σχετική απόφαση με ομοφωνία. Οι αποφάσεις σχετικά με την ΚΠΑΑ λαμβάνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ ομόφωνα μετά από πρόταση του Υπατού Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας ή πρωτοβουλία κράτους μέλους (άρθρο 42 ΣΕΕ). Η Συνθήκη της Λισαβόνας εισήγαγε την έννοια της ευρωπαϊκής πολιτικής δυνατοτήτων και εξοπλισμών και καθορίζει επίσης έναν σύνδεσμο μεταξύ της ΚΠΑΑ και άλλων πολιτικών της Ένωσης απαιτώντας ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (ΕΟΑ) να υλοποιεί τις αποστολές του σε συνεργασία με την Επιτροπή όταν αυτό είναι απαραίτητο. Αυτό αφορά ειδικότερα τις πολιτικές της Ένωσης σχετικά με την έρευνα, τη βιομηχανία και το διάστημα, μέσω των οποίων το Κοινοβούλιο απέκτησε τη δυνατότητα να επιδιώκει ένα πολύ ισχυρότερο ρόλο όσον αφορά την ΚΠΑΑ σε σχέση με το παρελθόν (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019).

Σχετικά με τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έχει το δικαίωμα να ελέγχει την ΚΠΑΑ και να λαμβάνει την πρωτοβουλία να απευθύνεται στον Αντιπρόεδρο της Επιτροπής και Υπατού Εκπροσώπου της Ένωσης (ΑΕ/ΕΥ) και στο Κοινοβούλιο για το εν λόγω θέμα (άρθρο 36, ΣΕΕ). Επίσης ασκεί έλεγχο στον προϋπολογισμό της εν λόγω πολιτικής (άρθρο 41, ΣΕΕ). Το Κοινοβούλιο προβαίνει δύο φορές ανά έτος σε συζήτηση σχετικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί όσον αναφορά την εφαρμογή της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ και εγκρίνει τις σχετικές εκθέσεις οι οποίες συντάσσονται από την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων για την ΚΕΠΠΑ, και από την Υποεπιτροπή Ασφάλειας και Άμυνας για την ΚΠΑΑ. Από το 2012, το Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών διοργανώνουν διακοινοβουλευτικές διασκέψεις δύο φορές ανά έτος, προκειμένου να συζητήσουν θέματα που αφορούν την ΚΕΠΠΑ. Η διακοινοβουλευτική συνεργασία στους εν λόγω τομείς προβλέπεται από το Πρωτόκολλο αριθμ 1 στη Συνθήκη της Λισαβόνας, το οποίο περιγράφει το ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στην ΕΕ. Επιπλέον το Κοινοβούλιο διεξάγει τακτικές συζητήσεις και ακροάσεις για θέματα όπως μη στρατιωτικές και στρατιωτικές αποστολές ΚΠΑΑ, διεθνείς κρίσεις με επιπτώσεις στην ασφάλεια και την άμυνα, πολυμερή πλαίσια για την άμυνα, ζητήματα ελέγχου εξοπλισμών και μη διάδοσης, καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, ορθές πρακτικές για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ασφάλειας και της άμυνας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019).

2.3. Η σταδιακή διαμόρφωση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας(ΚΠΑΑ).

Η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση(ΔΕΕ).

Η ιδέα μιας Κοινής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ) για την Ευρώπη χρονολογείται από το 1948, όταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Μπένελουξ (οικονομική ένωση μεταξύ Βελγίου, Ολλανδίας και Λουξεμβούργου) υπέγραψαν τη συνθήκη της οικονομικής κοινωνικής και πολιτιστικής συνεργασίας και συλλογικής αυτοάμυνας, γνωστή και ως συνθήκη των Βρυξελλών. Η συνθήκη προσπάθησε να μετατρέψει τα ευρωπαϊκά ιδεώδη σε πραγματικότητα, προβλέποντας μια συλλογική προσπάθεια αυτοάμυνας για να κρατήσει την ήπειρο ασφαλή μετά την καταστροφή του Β Παγκοσμίου Πολέμου. Η συνθήκη περιλάμβανε μία ρήτρα αμοιβαίας άμυνας που έθετε τα θεμέλια για τη δημιουργία της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). (European External Action Service,)

Η Συνθήκη των Βρυξελλών τροποποιήθηκε τον Οκτώβριο του 1954 για να φέρει τη ΔΕΕ. Η απόφαση αυτή δημιούργησε μια νέα οργάνωση που μπόρεσε να ενσωματώσει την Ιταλία και τη Γερμανία. Η ΔΕΕ ήταν μία αμυντική συμμαχία, που αποτελούταν από δέκα κράτη μέλη το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, τη Πορτογαλία, τη Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο πρωταρχικός στόχος της οργάνωσης ήταν η παροχή αμοιβαίας στρατιωτικής βοήθειας σε περίπτωση εξωτερικής επιθετικότητας και αποτέλεσε τη βάση για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής αμυντικής συνεργασίας.

Οι βασικοί στόχοι της ΔΕΕ ήταν να δημιουργήσει μια σταθερή βάση για την οικονομική ανάκαμψη της Ευρώπης. Να προσφέρει αμοιβαία βοήθεια στα κράτη μέλη για να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε πολιτική εξωτερικής επιθετικότητας. Καθώς και να προωθήσει την ενότητα και την ενθάρρυνση της θετικής ολοκλήρωσης στην Ευρώπη.

Οι Αποστολές Petersberg

Οι αποστολές αυτές θεσπίστηκαν με τη δήλωση του Petersberg η οποία εγκρίθηκε στο συμβούλιο υπουργών της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) τον Ιούνιο του 1992. Σύμφωνα με την εν λόγω δήλωση, οι χώρες μέλη της ΔΕΕ αποφασίζουν να θέτουν στη διάθεση της ΔΕΕ αλλά και του NATO στρατιωτικές μονάδες από όλο το φάσμα των συμβατικών τους δυνάμεων. Στο άρθρο II.4 της υπουργικής δήλωσης περιγράφεται οι αποστολές για τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στρατιωτικές μονάδες. Αυτές είναι ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, αποστολές διατήρησης της ειρήνης και αποστολές μάχιμων μονάδων για τη διαχείριση κρίσεων.

Οι αποστολές Petersberg αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ΚΠΑΑ και καθορίζουν το φάσμα των στρατιωτικών δράσεων ή λειτουργιών που μπορεί να αναλάβει η ΕΕ στις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ εγκρίθηκε από τα κράτη μέλη τον Ιούνιο 1997 και τέθηκε σε ισχύ τον Μάιο 1999. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και των συγκρούσεων στα Βαλκάνια ώθησε τα κράτη μέλη να ενισχύσουν την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας(ΚΕΠΠΑ) της ΕΕ. Έτσι με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ δημιουργήθηκε η θέση του Υπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ με σκοπό να συμβάλει στη διαμόρφωση, την προετοιμασία και την εφαρμογή των

αποφάσεων καθώς και για την διεξαγωγή πολιτικού διαλόγου με τρίτους, εξ ονόματος του Συμβουλίου της ΕΕ (Άρθρο 26 ΣΕΕ). Επίσης στη Συνθήκη ορίζεται το εύρος των στρατιωτικών αποστολών το οποίο η ΕΕ μπορεί να αναλάβει και επιπλέον αναφέρεται η πιθανότητα ανάπτυξης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής για την ΕΕ στο μέλλον.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας

Κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Ιούνιο 1999 στην Κολωνία της Γερμανίας, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ συμφώνησαν ότι η Ένωση πρέπει να έχει την ικανότητα για αυτόνομη δράση υποστηριζόμενη από αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις, από μέσα λήψης αποφάσεων για να τις χρησιμοποιήσει, και ετοιμότητα ανάληψης αποστολής ώστε να υπάρξει η δυνατότητα να ανταποκριθεί στις διεθνείς κρίσεις.

Αναγνωρίζοντας ότι η εξέλιξη της ΚΠΑΑ ήταν προϋπόθεση για την πλήρη συμμετοχή της Ένωσης στη διεθνή σκηνή, τα κράτη μέλη συμφώνησαν στην Κολωνία για την ανάγκη εφαρμογής θεσμικών ρυθμίσεων για την ανάλυση, το σχεδιασμό και την διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων. Αυτό απαιτούσε τη διεξαγωγή τακτικών συνεδριάσεων του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, την ανάγκη ίδρυσης, ως μόνιμα όργανα, της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφαλείας (ΕΠΑ), της Στρατιωτική Επιτροπή και του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ. Έτσι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δημιουργεί την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) ως προκάτοχο της ΚΠΑΑ.

Η Συμφωνία του Βερολίνου (Plus)

Η Συμφωνία του Βερολίνου (Plus) αναφέρεται σε ένα ολοκληρωμένο πακέτο ρυθμίσεων που ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2003 μεταξύ της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, το οποίο επιτρέπει στην ΕΕ να χρησιμοποιεί διάφορα μέσα του ΝΑΤΟ για επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων υπό την ηγεσία της ΕΕ. Η δημιουργία της ΕΠΑΑ το 1999 καθώς και η ταυτόχρονη συμμετοχή πολλών χωρών τόσο στην ΕΕ όσο και στο ΝΑΤΟ ενίσχυσε την ανάγκη σύναψης επίσης συμφωνίας μεταξύ των δύο συμμαχιών, η οποία στηρίχτηκε στη προηγούμενη συμφωνία του Βερολίνου το 1996 μεταξύ της ΔΕΕ και του ΝΑΤΟ. Η Συμφωνία του Βερολίνου (Plus) διευκόλυνε την έναρξη της πρώτης στρατιωτικής επιχείρησης στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ (προκάτοχος ΚΠΑΑ) στην ΠΓΔΜ το Δεκέμβριο 2003 (Επιχείρηση Concordia) και της επόμενης στην Βοσνία – Ερζεγοβίνη το 2004 (επιχείρηση EUFOR Althea).

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας, που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 12-13 Δεκεμβρίου 2003, παρέχει το εννοιολογικό πλαίσιο για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), συμπεριλαμβανομένης της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ). Η διχοτόμηση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003 υπογράμμισε την ανάγκη για ένα κοινό στρατηγικό όραμα για την ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής σε επίπεδο ΕΕ. Έτσι, τα κράτη μέλη ανέθεσαν στον τότε Υπάτο Εκπρόσωπο για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας, Χαβιέ Σολάνα, να εκπονήσει μια τέτοια στρατηγική. Με τίτλο «Μια ασφαλή Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο», η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας αποτελεί ένα σύντομο αλλά περιεκτικό έγγραφο που αναλύει και καθορίζει για πρώτη φορά το περιβάλλον ασφάλειας της ΕΕ, προσδιορίζοντας βασικές προκλήσεις ασφάλειας και επακόλουθες πολιτικές επιπτώσεις για την ΕΕ.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας

Η συνθήκη της Λισαβόνας υπογράφηκε τον Οκτώβριο 2007, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009 και αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο στην ανάπτυξη της ΚΠΑΑ. Αυτή η συνθήκη τροποποιεί δύο προηγούμενες συνθήκες, τη Συνθήκη για την ΕΕ (ΣΕΕ) και τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ), και τις ενσωματώνει στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ). Οι καινοτομίες που εισάγονται από την Συνθήκη της Λισαβόνας σε σχέση με την ΕΠΑΑ είναι ότι η ΕΠΑΑ μετονομάζεται σε Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), και αποτελεί επιχειρησιακό βραχίονα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

Η συνθήκη προβλέπει νέες διατάξεις, οι οποίες στοχεύουν στην ανάπτυξη της ΚΠΑΑ και στον προοδευτικό προσδιορισμό μίας κοινής ευρωπαϊκής άμυνας. Οι νέες διατάξεις αφορούν την πρόσθεση επιπλέον στόχων στις αποστολές Petersberg, όπως η παροχή συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, οι κοινές δράσεις αφοπλισμού και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας συγκρούσεων. Περιλαμβάνει τη “ρήτρα αλληλεγγύης” σύμφωνα με την οποία η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Περιλαμβάνει τη “ρήτρα αμοιβαίας βοήθειας”, όπου σε περίπτωση που κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που διαθέτουν σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών(άρθρο 42, παρ 7 ΣΕΕ). Δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης υπό την εξουσία του Υπατού Εκπροσώπου για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Οι καινοτομίες στη Συνθήκη της Λισαβόνας επέτρεψαν να βελτιωθεί η συνεκτικότητα της πολιτικής στον τομέα της ΚΠΑΑ. Ο ΑΕ/ΑΕ κατέχει τον κεντρικό θεσμικό ρόλο, προεδρεύοντας στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στη σύνθεση που συγκεντρώνει τους υπουργούς άμυνας, κα διευθύνοντας τον ΕΟΑ. Το πολιτικό πλαίσιο για την διαβούλευση και τον διάλογο με το Κοινοβούλιο εξελίσσεται ώστε να επιτρέψει στο Κοινοβούλιο να διαδραματίσει πλήρη ρόλο στην ανάπτυξη της ΚΠΑΑ. Βάσει της Συνθήκης της Λισαβόνας το Κοινοβούλιο αποτελεί εταίρο στη διαμόρφωση εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που περιγράφονται στη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας του 2008(Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019).

Η εξέλιξη της ΚΠΑΑ μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας.

Σύμφωνα με δελτίο για την ΕΕ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παρότι η ΚΠΑΑ δεν άλλαξε σημαντικά κατά τα πρώτα έτη μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, είχε υψηλές δυνατότητες εξέλιξης, τόσο από πολιτική όσο και από θεσμική άποψη. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη να παράσχει στρατηγική ώθηση για τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε έναν αριθμό αρχικών στόχων τον Δεκέμβριο 2013 για την περαιτέρω εξέλιξη της ΚΠΑΑ, όπως η αύξηση της αποτελεσματικότητας και του αντικτύπου της ΚΠΑΑ, προώθηση της ανάπτυξης αμυντικών ικανοτήτων και ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Τον Ιούνιο 2015 η ΑΕ/ΥΕ ανέλαβε τον σχεδιασμό μιας Συνολικής Στρατηγικής της ΕΕ για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας(ΣΣΕΕ) για το 2016, τον οποίο παρουσίασε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο 2016. Σύμφωνα με την ΣΣΕΕ προσδιορίζονται πέντε προτεραιότητες για την εξωτερική πολιτική της ΕΕ, οι οποίες είναι: η ασφάλειας της Ένωσης, η ανθεκτικότητα κρατών και κοινωνιών πέρα από τα ανατολικά και νότια σύνορα της Ευρώπης, η ανάπτυξη ολοκληρωμένης προσέγγισης όσον αναφορά τις συγκρούσεις, τις περιφερειακές δομές συνεργασίας καθώς και την παγκόσμια διακυβέρνηση για τον 21^ο αιώνα. Τον Νοέμβριο 2016 υποβλήθηκε στο Συμβούλιο το “σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα”, σκοπός του οποίου ήταν να καταστήσει πλήρως λειτουργικό το όραμα που περιγράφεται στη ΣΣΕΕ σχετικά με τα ζητήματα άμυνας και ασφάλειας. Στο σχέδιο αυτό παρουσιάζονται

προτάσεις μεταξύ των οποίων είναι η συντονισμένη ετήσια ανασκόπηση στον τομέα της άμυνας (CARD), η βελτίωση της ταχείας αντίδρασης της ΕΕ με τη χρησιμοποίηση των μάχιμων μονάδων της ΕΕ και μια ενιαία ρύθμιση για μόνιμη, διαρθρωμένη συνεργασία(PESCO) για τα κράτη μέλη που είναι πρόθυμα να αναλάβουν υψηλότερες δεσμεύσεις για την ασφάλεια και την άμυνα. Επίσης τον Νοέμβριο 2016 η ΑΕ/ΕΥ παρουσίασε στα κράτη μέλη το “σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα” (EDAP), με βασική πρόταση το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EDF), το οποίο θα επικεντρώνεται στην έρευνα, στον τομέα της άμυνας και στην ανάπτυξη ικανοτήτων. Επιπλέον το Συμβούλιο ενέκρινε την υιοθεσία ενός σχεδίου για την επιβολή των αποφάσεων που ελήφθησαν στην Βαρσοβία σχετικά με τη συνεργασία ΕΕ-NATO. Από κοινού αυτά τα τρία σχέδια αποτελούν το πιο σημαντικό βήμα για την υλοποίηση της Συνθήκης της Λισαβόνας στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019).

2.4. Τα μέσα και οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την ΚΠΑΑ.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να δημιουργήσει μόνιμες πολιτικές και στρατιωτικές δομές, ώστε να μπορέσει η ΕΕ να αναλάβει πλήρως τις ευθύνες για την διαχείριση κρίσεων(Νίκαια, 2000) (European External Action Service,)

Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ).

Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) συνεδριάζει σε επίπεδο πρεσβευτών ως προπαρασκευαστικό όργανο για το Συμβούλιο της ΕΕ. Οι κυριότερες λειτουργίες της είναι η παρακολούθηση της διεθνούς κατάστασης και η συμβολή στον καθορισμό πολιτικών στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ, συμπεριλαμβανομένης και της ΚΠΑΑ.

Η Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ.

Η Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο που συστάθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου. Αποτελείται από τους Αρχηγούς Άμυνας των κρατών μελών, οι οποίοι εκπροσωπούνται τακτικά από τους μόνιμους στρατιωτικούς τους εκπροσώπους. Η Στρατιωτική Επιτροπή παρέχει στην ΕΠΑ συμβουλές και συστάσεις για όλα τα στρατιωτικά θέματα εντός της ΕΕ.

Η Επιτροπή Πολιτικής Διαχείρισης Κρίσης (CivCom)

Ο ρόλος αυτής της Επιτροπής είναι να παρέχει συμβουλές στην ΕΠΑ επί των μη στρατιωτικών πτυχών της διαχείρισης κρίσεων και αποτελείται από τους αντιπροσώπους των κρατών μελών της ΕΕ. Η CivCom συντάσσει έγγραφα σχεδιασμού νέων αποστολών, διατυπώνει συστάσεις προς την ΕΠΑ και επεξεργάζεται τη χάραξη στρατηγικών για την πολιτική διαχείριση κρίσεων και τις μη στρατιωτικές ικανότητες.

Η Πολιτικοστρατιωτική Ομάδα (PMG)

Η Πολιτικοστρατιωτική Ομάδα διεξάγει προπαρασκευαστικές εργασίες στον τομέα της ΚΠΑΑ για την ΕΠΑ. Καλύπτει τις πολιτικές πτυχές των πολιτικοστρατιωτικών υποθέσεων της ΕΕ, μεταξύ των οποίων η σχεδίαση, οι ικανότητες, οι επιχειρήσεις και οι αποστολές. Η PMG προετοιμάζει τα συμπεράσματα του Συμβουλίου και παρέχει συστάσεις στην ΕΠΑ. Παρακολουθεί την εφαρμογή τους. Συνεισφέρει στην ανάπτυξη οριζόντιας πολιτικής και διευκολύνει την

ανταλλαγή πληροφοριών. Η PMG επιπλέον έχει ιδιαίτερη αρμοδιότητα για τις συμπράξεις με χώρες εκτός ΕΕ και άλλους οργανισμούς, μεταξύ των οποίων οι σχέσεις ΕΕ-NATO.

Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κρίσεων και Σχεδιασμού (CMPD)

Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κρίσεων και Σχεδιασμού αποτελεί μέρος της ΕΥΕΔ και ενσωματώνει ένα βασικό τμήμα της ΚΠΑΑ. Είναι μια από τις νεότερες διευθύνσεις, καθώς δημιουργήθηκε το 2009 μετά από την ενθάρρυνση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τη δημιουργία μιας νέας ενιαίας δομής πολιτικού και στρατιωτικού στρατηγικού σχεδιασμού για τις επιχειρήσεις και τις αποστολές διατήρησης της ειρήνης και ανθρωπιστικής βοήθειας. Η CMPD λειτουργεί υπό τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση της ΕΠΑ και αποτελείται από εκπροσώπους όλων των κρατών μελών. Επίσης παρέχει συμβουλές και βοήθεια στον Υπατο Εκπρόσωπο και στα αρμόδια όργανα του Συμβουλίου της ΕΕ.

Το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMS)

Το Στρατιωτικό Επιτελείο της ΕΕ εργάζεται υπό την διεύθυνση της Στρατιωτικής Επιτροπής, είναι υπό την εξουσία του Υπατου Εκπροσώπου/Αντιπροέδρου της ΕΕ και αποτελεί την πηγή της συλλογικής στρατιωτικής εμπειρογνομosύνης στο πλαίσιο της ΕΥΕΔ. Το Στρατιωτικό Επιτελείο αποτελείται από στρατιωτικούς των κρατών μελών και παρέχει στρατιωτικές γνώσεις και υποστήριξη προς την ΚΠΑΑ, ως προς την εγκαίρη προειδοποίηση, την εκτίμηση της κατάστασης και του στρατηγικού προγραμματισμού για τις αποστολές Petersburg.

The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC)

Αποτελεί μέρος της ΕΥΕΔ και είναι η μόνιμη δομή που είναι υπεύθυνη για την αυτόνομη επιχειρησιακή διεξαγωγή των μη στρατιωτικών επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων της ΚΠΑΑ.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (ΕΟΑ)

Ο ΕΟΑ ιδρύθηκε το 2004 και βοηθά τα κράτη μέλη (πλην της Δανίας) στην βελτίωση των αμυντικών ικανοτήτων τους μέσω της ευρωπαϊκής συνεργασίας. Λειτουργεί ως φορέας διευκόλυνσης και διαμεσολάβησης για τα υπουργεία άμυνας που είναι πρόθυμα να συνεργαστούν σε κοινά σχέδια αμυντικών ικανοτήτων. Επίσης διευκολύνει σημαντικά την ανάπτυξη ικανοτήτων που αποτελούν τη βάση της ΚΠΑΑ.

Η Ευρωπαϊκή Ακαδημία Ασφάλειας και Άμυνας (ESDC)

Η Ευρωπαϊκή Ακαδημία Ασφάλειας και Άμυνας ιδρύθηκε το 2005 με στόχο την παροχή στρατηγικής εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας και την ΚΠΑΑ. Ακολούθησε εκτεταμένες φάσεις ανάλυσης αναγκών και πειραματισμού. Η δημιουργία της αποσκοπεί στο να παρασχεθεί στην ΚΠΑΑ ένα εκπαιδευτικό μέσο που να προωθεί ενεργά την ευρωπαϊκή κουλτούρα ασφάλειας.

Ινστιτούτο Μελετών για θέματα ασφάλειας της ΕΕ

Το Ινστιτούτο αποτελεί τη “δεξαμενή σκέψης” της ΕΕ για θέματα εξωτερικής πολιτικής. Συστάθηκε το 2002 στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ, με σκοπό να προωθήσει τη

διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής σε θέματα ασφάλειας της ΕΕ, την ανάπτυξη της ΚΕΠΠΑ και την συζήτηση θεμάτων στρατηγικής. Είναι πλήρως αυτόνομο, πραγματοποιεί έρευνες για θέματα ασφάλειας που αφορούν την ΕΕ, ενώ λειτουργεί και ως φόρουμ συζητήσεων. Εκπονεί αναλύσεις και προβλέψεις τις οποίες υποβάλλει στην ΕΠΑ και στην Ύπατη Εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Δορυφορικό Κέντρο της ΕΕ (SatGen)

Το Κέντρο ιδρύθηκε το 1992 και συστάθηκε ως υπηρεσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιανουάριο του 2002. Υποστηρίζει τη λήψη αποφάσεων και τη δράση της ΕΕ στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ. Συγκεκριμένα παρέχει προϊόντα και υπηρεσίες που βασίζονται στην αξιοποίηση διαστημικών πόρων και συναφών δεδομένων, όπως δορυφορικές εικόνες και αεροφωτογραφίες, καθώς και άλλες σχετικές υπηρεσίες.

Υπό την εποπτεία της ΕΠΑ και της επιχειρησιακής διεύθυνσης της Ύπατης Εκπρόσωπου της ΕΕ για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, το Δορυφορικό Κέντρο παρέχει στους υπευθύνους λήψης αποφάσεων έγκαιρη προειδοποίηση για ενδεχόμενες κρίσεις. Αυτό τους δίνει τη δυνατότητα να λαμβάνουν εγκαίρως διπλωματικά, οικονομικά και ανθρωπιστικά μέτρα, μεταξύ άλλων, για τον σχεδιασμό παρεμβάσεων.

Κέντρο Επιχειρήσεων της ΕΕ.

Στις 23 Μαρτίου 2012 το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων αποφάσισε να ενεργοποιήσει για πρώτη φορά το Κέντρο Επιχειρήσεων της ΕΕ, με στόχο το συντονισμό και την ενίσχυση των πολιτικοστρατιωτικών επιχειρήσεων μεταξύ των αποστολών ΚΠΑΑ στο Κέρας της Αφρικής. Αρχικά η λειτουργία του θα τελείωνε τον Μάρτιο 2015, αλλά επεκτάθηκε μέχρι το τέλος του 2016.

Ομάδες Μάχης της ΕΕ (EU Battlegroups)

Οι ομάδες μάχης της ΕΕ είναι πολυεθνικές στρατιωτικές μονάδες, αποτελούμενες συνήθως από 1500 άτομα το καθένα και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ικανότητας ταχείας αντίδρασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων κρίσεων και συγκρούσεων σε όλο τον κόσμο. Όπως κάθε απόφαση σχετικά με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ (ΚΠΑΑ), η τοποθέτησή τους υπόκειται σε ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου. Αν και οι μάχιμες ομάδες λειτουργούν πλήρως από το 2007 και έχουν αποδείξει την αξία τους ως εργαλείο αμυντικής συνεργασίας και μετασχηματισμού, τα ζητήματα που σχετίζονται με την πολιτική βούληση, τη χρηστικότητα και την οικονομική αλληλεγγύη έχουν αποτρέψει την ανάπτυξή τους. Ωστόσο, τους τελευταίους μήνες έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος για την υπέρβαση αυτών των εμποδίων - δίνοντας στις μάχιμες ομάδες ανανεωμένη ώθηση και συνάφεια.

2.5. Στρατιωτικές και Πολιτικές αποστολές της ΚΠΑΑ.

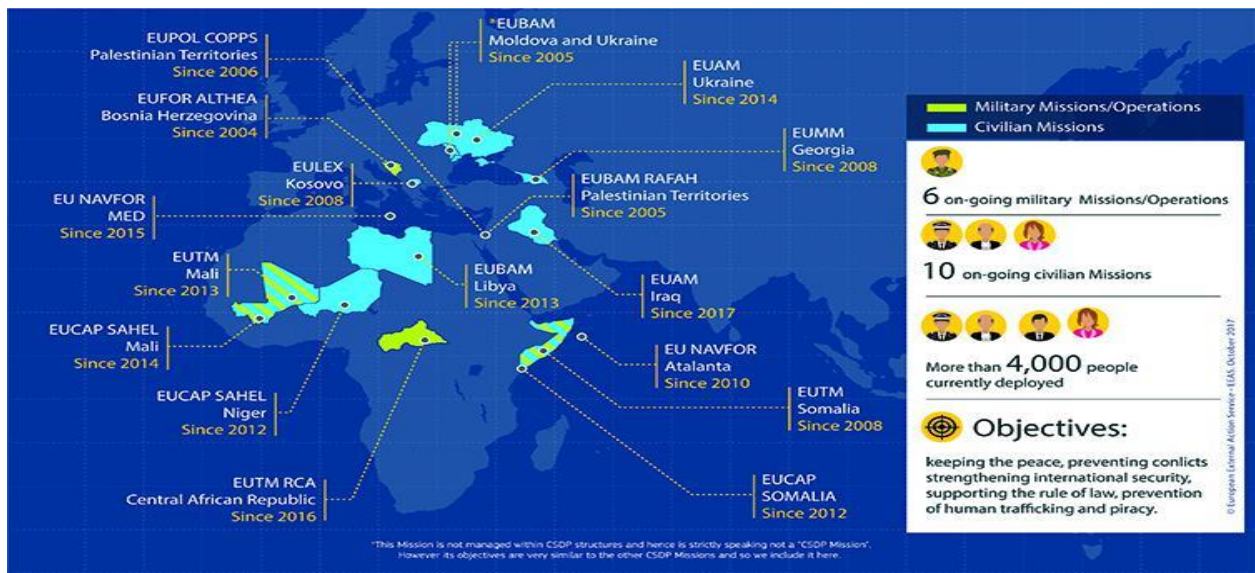
Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναλάβει πολλές επιχειρήσεις, χρησιμοποιώντας πολιτικά και στρατιωτικά μέσα σε διάφορες χώρες στις τρεις ηπείρους (Ευρώπη, Αφρική και Ασία), στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ). Η δραστηριότητα της ΕΕ στον τομέα των επιχειρήσεων διευρύνεται συνεχώς. Από το 2003 που αποφασίστηκε η πρώτη μη στρατιωτική αποστολή διαχείρισης κρίσης, έχουν διεξαχθεί συνολικά 36 αποστολές μέχρι και σήμερα. Οι αποστολές αυτές κατά κύριο λόγο είναι μη στρατιωτικού χαρακτήρα με έμφαση στην ενδυνάμωση του Κράτους Δικαίου και την ενίσχυση δυνατοτήτων.

Στον πίνακα 2.1 και στην εικόνα 2.2 φαίνονται οι αποστολές της ΚΠΑΑ που βρίσκονται σε εξέλιξη.

Πίνακας 2.1 Επιχειρήσεις και αποστολές ΚΠΑΑ σε εξέλιξη.

A/A	ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ
1	2004	ALTHEA/ΒiH	Βοζνία - Ερζεγοβίνη	Συμβολή στη διατήρηση της ειρήνης
2	2005	EUBAM Rafah	Ράφα, περιοχή Γάζας	Κοινός έλεγχος σημείου διέλευσης της Ράφα
3	2005	EUROPOL COPPS	Παλαιστίνη	Διατήρηση της ειρήνης στην Μέση Ανατολή και μεταρρυθμίσεις σε θέματα δικαιοσύνης
4	2005	EUROPOL COPPS	Παλαιστίνη	Διατήρηση της ειρήνης στην Μέση Ανατολή και μεταρρυθμίσεις σε θέματα δικαιοσύνης
5	2008	EULEX Kosovo	Κοσσυφοπέδιο	Βοήθεια στον τομέα μεταρρυθμίσεων του κράτους δικαίου και προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων
6	2008	EUMM Georgia	Γεωργία	Οικοδόμηση εμπιστοσύνης των μερών σύγκρουσης
7	2010	EUTM Somalia	Σομαλία	Σταθερότητα στη περιοχή και ενίσχυση μεταβατικής κυβέρνησης
8	2011	EUCAP Sahel Niger	Σαχέλ Νιγηρία	Μεταφορά τεχνογνωσίας για την καταπολέμηση οργανωμένου εγκλήματος, παράνομης μετανάστευσης και ενεργειακής ασφάλειας
9	2012	EUCAP Somalia	Σομαλία	Εγκαθίδρυση και ανάπτυξη της ικανότητας επιβολής του νόμου σχετικά με τη πολιτική στη θάλασσα
10	2012	EUTM Mali	Μάλι	Συμβολή στη καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας
11	2013	EUBAM Libya	Λιβύη	Βελτίωση και ανάπτυξη της ασφάλειας των συνόρων της χώρας
12	2014	EUAM Ukraine	Ουκρανία	Βοήθεια στον τομέα μεταρρυθμίσεων της αστυνομίας και του κράτους δικαίου
13	2014	EUCAP Sahel Mali	Σαχέλ Μάλι	Μεταρρύθμιση στον τομέα της ασφάλειας
14	2015	EUNAVFOR MED Operation Sophia	Νότια και Κεντρική Μεσόγειο	Εξάρθρωση των δικτύων παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων
15	2016	EUTM RCA	Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	Συμβολή στις μεταρρυθμίσεις του αμυντικού τομέα της χώρας
16	2017	EUAM Iraq	Ιράκ	Συμβολή στις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της πολιτικής ασφάλειας

Σημείωση. Πηγή https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en.

Εικόνα 2.2. Επιχειρήσεις και αποστολές ΚΠΑΑ σε εξέλιξη.

Σημείωση. Πηγή https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en

Κεφάλαιο 3.

Επιχειρήσεις της ΕΕ για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην Κεντρική Μεσόγειο.

3.1. Επιχειρήσεις του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) και των ΜΚΟ στην Κεντρική Μεσόγειο.

Όπως έχει προαναφερθεί, η διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου αποτελούσε μία από τις πολυσύχναστες διαδρομές με τις οποίες πολλοί μετανάστες φτάνανε στη Μάλτα και στην Ιταλία. Στην προσπάθεια διαχείρισης αυτών των ροών αναπτύχθηκαν διάφορες επιχειρήσεις στην περιοχή. Αφορμή για τη δημιουργία της πρώτης επιχείρησης αποτέλεσε ένα ναυάγιο τον Οκτώβριο 2013 το οποίο κόστισε τη ζωή σε 366 ανθρώπους, οι οποίοι πνίγηκαν στην προσπάθεια να φτάσουν στην Ιταλία (European Political Strategy Centre Strategic Notes, 2017) Μετά από αυτή τη τραγωδία και τη συνεχόμενη ροή μεταναστών, η Ιταλική Κυβέρνηση ανακοίνωσε την οργάνωση και τη χρηματοδότηση επιχείρησης, η οποία είχε ως αποστολή την έρευνα και διάσωση μεταναστών που βρίσκονταν σε κίνδυνο, σε έκταση 70.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων (περιλάμβανε την περιοχή έρευνας και διάσωσης της Ιταλίας, της Μάλτας και της Λιβύης), και την σύλληψη των διακινητών τους (Lizzy Davies and Arthur Nelsen, 2014). Η επιχείρηση που αναπτύχθηκε ονομάστηκε Mare Nostrum και ξεκίνησε την 31 Οκτωβρίου 2013. Για την επιχείρηση είχαν διατεθεί περίπου 1000 άτομα ως προσωπικό και διάφορα εναέρια και θαλάσσια μέσα. (Ministero della Difesa, 2018, Mare Nostrum operation). Ο προϋπολογισμός που είχε προβλεφθεί αρχικά βρισκόταν στο 1,5 εκατομμύρια το μήνα, κατά την εξέλιξη των επιχειρήσεων όμως εκτοξεύτηκε στα 9,5 εκατομμύρια το μήνα. (The Economist, 2014). Ωστόσο η επιχείρηση Mare Nostrum τερματίστηκε μετά από ένα χρόνο, 31 Οκτωβρίου 2014, καθώς η Ιταλία αδυνατούσε να συνεχίσει να χρηματοδοτεί την επιχείρηση χωρίς την βοήθεια των υπολοίπων κρατών της ΕΕ. Επιπλέον τόσο στο εσωτερικό της Ιταλίας όσο και διάφορα κράτη της ΕΕ δε συμφωνούσαν με την έναρξη της επιχείρησης, καθώς θεωρούσαν ότι αποτελεί πόλο έλξης για τους μετανάστες που επιθυμούν να έρθουν παράνομα στην Ευρώπη (Niklas Novaky, 2018).

Table comparing assets available under Mare Nostrum and Triton operations

	Assets routinely in operation on average day Mare Nostrum (2013/14)	Assets routinely in operation on average day Triton (currently)
AMPHIBIOUS VESSELS	1 	0
FRIGATES	1 OR 2 	0
OFF-SHORE PATROL VESSELS	2 (+2 coast guard) 	1
COASTAL PATROL VESSELS	0 (+6 coast guard) 	6
FIXED WING AIRCRAFTS	3 	2
HELICOPTERS	6 	1
BUDGET	€9.5M 	€1.5–2.9M

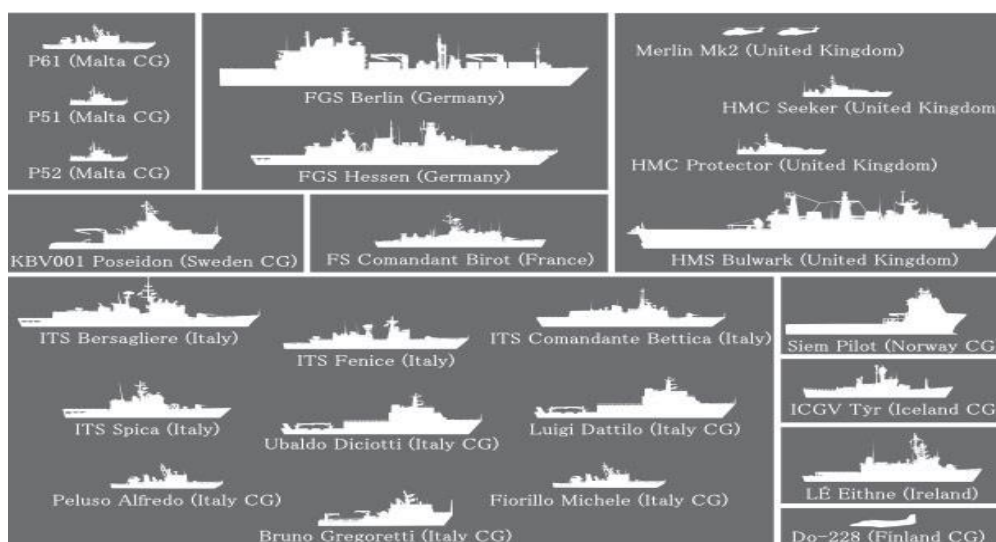
Εικόνα 3.1. Διαφορές των διαθέσιμων μέσων των επιχειρήσεων Mare Nostrum και Triton.

Στα μέσα του 2014 και με την επικείμενη παύση της επιχείρησης Mare Nostrum ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) εισέρχεται στην μεταναστευτική κρίση στη Κεντρική Μεσόγειο πιο ενεργά. Στις 27 Αυγούστου 2014, μετά την συνάντηση του Ιταλού υπουργού εσωτερικών Angelino Alfano και της Ευρωπαίου Επιτρόπου για τις εσωτερικές υποθέσεις Cecilia Malstrom, ανακοινώθηκε ότι το Νοέμβριο 2014 θα ξεκινούσε ένα πρόγραμμα που ονομάστηκε Frontex Plus (αργότερα μετονομάστηκε Επιχείρηση Triton) και θα περιλάμβανε τη συγχώνευση δύο μικρότερων επιχειρήσεων επιτήρησης συνόρων του Frontex Hermes και Aeneas που υπήρχαν στην περιοχή της Μεσογείου. Με τη λήξη της επιχείρησης Mare Nostrum, η ΕΕ ανακοίνωσε την έναρξη της επιχείρησης Triton υπό την ευθύνη του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) την 1 Νοεμβρίου 2014. Αρχικά, τους πρώτους εννέα μήνες, αποστολή της επιχείρησης ήταν η επιτήρηση συνόρων κυρίως κοντά στην ιταλική ακτογραμμή και λιγότερο η έρευνα και διάσωση (European Political Strategy Centre Strategic Notes, 2017). Ο προϋπολογισμός που προβλεπόταν ήταν στα 2.9 εκατομμύρια, το προσωπικό και τα μέσα που διέθετε ήταν ελάχιστα σε σχέση με την επιχείρηση Mare Nostrum (Lizzy Davies and Arthur Nelsen, 2014). Ωστόσο από τον Ιούλιο 2015 το δυναμικό της επιχείρησης αυξάνεται σημαντικά τόσο με θαλάσσια όσο και με εναέρια μέσα και ο χώρος ευθύνης μεταφέρεται νοτιότερα στην περιοχή της Μάλτας επιτηρώντας τα θαλάσσια σύνορα της ΕΕ και συμμετέχοντας πιο ενεργά στις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης (European Political Strategy Centre Strategic Notes, 2017). Η επιχείρηση Triton διήρκεσε έως τον Ιανουάριο 2018, από τον Φεβρουάριο 2018 η επιχείρηση Themis αντικατέστησε την Triton. Στη νέα επιχείρηση συνέχισε να συμπεριλαμβάνεται στις κύριες αποστολές της η φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της ένωσης και οι επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης, ωστόσο δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην επιβολή του νόμου για τα παραβάσεις. Η περιοχή ευθύνης της επιχείρησης περιλαμβάνει ολόκληρη τη Κεντρική Μεσόγειο θάλασσα, τις ροές από την Αλγερία, την Τυνησία, τη Λιβύη, την Αίγυπτο, την Τουρκία και την Αλβανία. (Frontex official website)

Εικόνα 3.2. Κύριοι στόχοι επιχείρησης Themis.

Σημείωση. Πηγή: <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/main-operations/operation-themis-italy/>

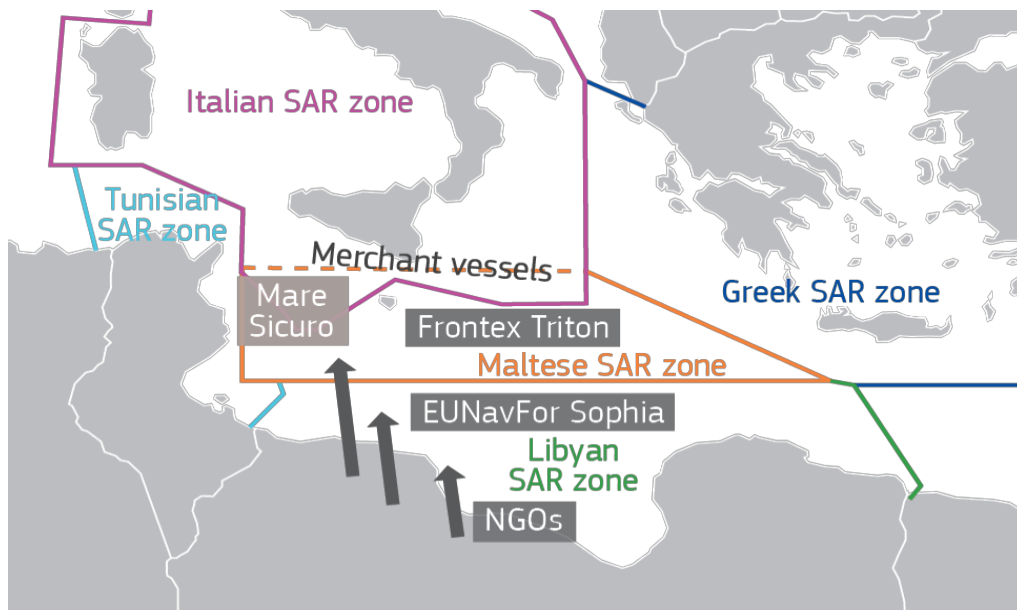

Εικόνα 3.3. Διαθέσιμες δυνάμεις της επιχείρησης Triton μετά τον Ιούλιο 2015.

Σημείωση. Πηγή: Irregular migration via the Central Mediterranean, EPSC Strategic Notes, 2017

Επιπλέον των δύο επιχειρήσεων, μετά τα μέσα του 2014, άρχισαν να συμμετέχουν στις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) οι οποίες αυξάνονταν με το πέρασμα του χρόνου. Από τις πρώτες που συμμετείχαν ήταν η Migrant Offshore Aid Station (MOAS), ενώ αργότερα προστέθηκαν η Medecins Sans Frontieres (MSF), η Sea – Watch, η SOS Mediterranee, η Pro – Activa, η Sea – Eye, η Jugend Rettet, η Refuge Boat Foundation και η Save the Children. Τυπικά οι ΜΚΟ επιχειρούσαν 10 με 50 χιλιόμετρα από τις ακτές της Λιβύης. Δύο διαφορετικά μοντέλα επιχειρήσεων υπήρχαν στις ΜΚΟ. Οι οργανώσεις με μεγαλύτερα σκάφη όπως η MOAS, η MSF και η SOS Mediterranee οι οποίες είχαν τη δυνατότητα να διεξάγουν επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης και να μεταφέρουν τους διασωθέντες μετανάστες στην Ιταλία. Και οι οργανώσεις όπως η Sea – Watch και η Pro – Activa οι οποίες είχαν

επικεντρωθεί στη διανομή σωσιβίων, πόσιμο νερό και παροχή ιατρικής βοήθειας στο σημείο εντοπισμού περιμένοντας μεγαλύτερα σκάφη να αναλάβουν τη μεταφορά των ατόμων στην Ιταλία. (European Political Strategy Centre Strategic Notes, 2017).

Εικόνα 3.4. Κύριες ζώνες έρευνας και διάσωσης των επιχειρήσεων στην Κεντρική Μεσόγειο.

Σημείωση. Πηγή: Irregular migration via the Central Mediterranean, EPSC Strategic Notes, 2017

3.2. Η στρατιωτική επιχείρηση της ΚΠΑΑ EUNAVFOR MED Operation Sophia.

Εξαιτίας της συνεχόμενης πίεσης των μεταναστευτικών ροών, παρά τις επιχειρήσεις που προαναφέρθηκαν, η ΕΕ ανακοινώνει την έναρξη επιχείρησης στα πλαίσια της ΚΠΑΑ κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών στην διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου. Η επιχείρηση EUNAVFOR MED ή Operation Sophia αποτέλεσε ένα από τα άμεσα μέτρα του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης στην Κεντρική Μεσόγειο.

Αποστολή της επιχείρησης είναι η συμβολή στην εξάρθρωση του επιχειρηματικού μοντέλου των δικτύων παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων στη Νότια Κεντρική Μεσόγειο, η οποία επιτυγχάνεται καταβάλλοντας συστηματικές προσπάθειες για την αναγνώριση, την κατάληψη και καταστροφή σκαφών και περιουσιακών στοιχείων που χρησιμοποιούνται ή υπάρχουν υπόνοιες ότι χρησιμοποιούνται από τους διακινητές ή τους λαθρεμπόρους, σύμφωνα με τον ισχύον διεθνές δίκαιο, μεταξύ άλλων της UNCLOS και τυχόν αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (Council Decision (CFSP) 2015/778)

Η επιχείρηση θα διεξαχθεί σε 3 φάσεις και σύμφωνα με τις απαιτήσεις του διεθνούς δικαίου. Η πρώτη φάση περιλαμβάνει την ανίχνευση και παρακολούθηση των μεταναστευτικών δικτύων, τη συλλογή πληροφοριών και περιπολίες στην ανοιχτή θάλασσα. Σε δεύτερη φάση η επιβίβαση, η έρευνα, η κατάσχεση και η εκτροπή στην ανοιχτή θάλασσα ή στα χωρικά και εσωτερικά ύδατα του κράτους αυτού σκαφών για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι χρησιμοποιούνται για διακίνηση ή εμπορία ανθρώπων υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από την εν λόγω απόφαση ή συγκατάθεση. Σε τρίτη φάση, σύμφωνα με κάθε ισχύουσα απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών ή με τη συγκατάθεση του οικείου παράκτιου κράτους, λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα κατά σκαφών και συναφών περιουσιακών στοιχείων,

περιλαμβανομένης της καταστροφής ή την αχρήστευσης τους, για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι χρησιμοποιούνται για διακίνηση ή εμπορία ανθρώπων υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από την εν λόγω απόφαση ή συγκατάθεση (Council Decision (CFSP) 2015/778).

Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων 26 κράτη μέλη διέθεσαν 1.800 άτομα ως προσωπικό και σημαντικά θαλάσσια και εναέρια μέσα. Ο προϋπολογισμός της επιχείρησης για τον πρώτο χρόνο ήταν στα 11.82 εκατομμύρια ευρώ, ο πρώτος Διοικητής της επιχείρησης ορίστηκε ο Ιταλός υποναύαρχος Enrico Credendino και το στρατηγείο της επιχείρησης τοποθετήθηκε στη Ρώμη (Council Decision (CFSP) 2015/778).

Από τον Οκτώβριο 2015 η επιχείρηση έχει εισέλθει στη δεύτερη φάση και ο τερματισμός της, μετά από συνεχόμενες αναβολές, έχει καθορισθεί για τον Σεπτέμβριο 2019. Ωστόσο τον Ιούνιο 2016 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρόσθεσε δύο επιπλέον στόχους, την εκπαίδευση του προσωπικού του λιμενικού και του ναυτικού της Λιβύης καθώς και τη συμβολή στο εμπάργκο όπλων στα ανοιχτά των ακτών της Λιβύης που έχει επιβληθεί από τον Ο.Η.Ε. σύμφωνα με τις αποφάσεις UNSCR (UN Security Council Resolution) 2292 και UNSCR 2357. Επιπλέον τον Ιούλιο 2017 αναλαμβάνει ως επιπρόσθετες υποχρεώσεις την παρακολούθηση της μακροπρόθεσμης αποτελεσματικότητας του εκπαιδευμένου προσωπικού του ναυτικού και του λιμενικού της Λιβύης. Την διεξαγωγή νέων επιχειρήσεων επιτήρησης και συλλογής πληροφοριών σχετικά με την παράνομη διακίνηση πετρελαίου από τη Λιβύη σύμφωνα με την απόφαση UNSCR 2146 και UNSCR 2362 του Ο.Η.Ε. Τη ενίσχυση της δυνατότητας ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με την παράνομη διακίνηση ανθρώπων με τις υπηρεσίες του Frontex και της Europol. (Mission of Operation Sophia official site, April 2019)

Surface Vessels		Air Assets	
	ITS Garibaldi Mission FLAGSHIP		IT SH 90 NFH
	ITS San Giorgio		IT AB 212 ASW
	BNS Louise-Marie		Alouette III SA316B
	ESPS Navarra		ESP AB-212 ASW
	Commandant Birot		ESP CN-235 Vigma D4
	HMS Echo		FR FALCON 50
	FGS Main		LUX SW3 Merlin III
	FGS Mecklenburg-Vorpommern		

Εικόνα 3.5. Θαλάσσια και εναέρια μέσα επιχείρησης EUNAVFOR MED.

Σημείωση. Πηγή: Irregular migration via the Central Mediterranean, EPSC Strategic Notes, 2017

Σύμφωνα με τη στρατηγική επισκόπηση της επιχείρησης Sophia (European External Action Service, July 2018), σχετικά με την αποστολή της επιχείρησης για την ανίχνευση και παρακολούθηση των δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών μέσω της συλλογής πληροφοριών και περιπολίας στην ανοιχτή θάλασσα, τον Οκτώβριο 2017 η επιχείρηση έλαβε

παράταση, για τρίτο συνεχόμενο χρόνο ώστε να συνεχίσει να ελέγχει τα ύποπτα πλοία που δύναται να χρησιμοποιηθούν για τις παράνομες ενέργειες των διακινητών. Η συνεχής παραμονή των μέσων της επιχείρησης Sophia στην ανοιχτή θάλασσα, συνέβαλε καθοριστικά στην ανίχνευση και παρακολούθηση των παράνομων δικτύων στην Κεντρική Μεσόγειο, καθώς και στο περιορισμό της δυνατότητας των διακινητών να επιχειρούν στην ανοιχτή θάλασσα, με αποτέλεσμα να περιοριστούν στα εθνικά χωρικά ύδατα της Λιβύης. Επιπλέον ένα ακόμα στοιχείο που οδήγησε στον περιορισμό των δραστηριοτήτων στην περιοχή από τους διακινητές οφείλεται στην οικονομική ζημία που υπέστησαν οι διακινητές από την έλλειψη των κατασχεμένων σκαφών από την επιχείρηση Sophia. Για την ακριβή κατανόηση της κατάστασης σχετικά με τις ενέργειες των διακινητών η επιχείρηση βασίστηκε σε ένα εκτεταμένο δίκτυο πληροφοριών που χρησιμοποιήθηκε τα τελευταία τρία χρόνια. Αυτό βοήθησε στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων οργανώσεων που εμπλέκονται με την καταπολέμηση αυτού του εγκλήματος, όπως την Ιταλική εισαγγελική αρχή κατά του οργανωμένου εγκλήματος, την Europol, την Interpol, τον Frontex κ.α.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της δυνατότητας ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερόμενων οργανισμών και της βελτίωσης της εξωτερικής και εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ, ανατέθηκε στην επιχείρηση Sophia να χρησιμοποιήσει ένα πιλοτικό πρόγραμμα πληροφόρησης για τα εγκλήματα (Crime Information Cell, CIC). Το πρόγραμμα αυτό εγκαταστάθηκε στην ναυαρχίδα της επιχείρησης (ITS Garibaldi) από τον Ιούνιο 2018, η δοκιμαστική περίοδος διήρκησε έξι μήνες και επανδρώθηκε από πέντε έως δέκα υπαλλήλους ανάλογα με τις επιχειρησιακές ανάγκες. Οι στόχοι του προγράμματος είναι πρώτον να διευκολυνθεί η έγκαιρη και αμφίδρομη ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τους τύπους των εγκλημάτων που σχετίζονται με την αποστολή, και δεύτερον η βελτίωση και η χρήση των πληροφοριών από τους ενδιαφερόμενους.

Ένας επιπλέον στόχος της επιχείρησης Sophia αποτέλεσε η εφαρμογή εμπάργκο στην διακίνηση όπλων στα χωρικά ύδατα της Λιβύης αλλά και στην ανοιχτή θάλασσα. Σύμφωνα με την Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. και την ομάδα εμπειρογνομόνων που την υποστήριζε, έχουν αναφερθεί παράνομες μεταφορές όπλων και συναφή υλικών επιτρέποντας έτσι σε τρομοκρατικές ομάδες να επεκτείνουν την επιρροή τους στην περιοχή. Δεδομένου της κατάστασης το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. τον Ιούνιο 2016 εξέδωσε απόφαση(2292) που επιτρέπει την επιθεώρηση στην ανοιχτή θάλασσα ύποπτων πλοίων που δύναται να σχετίζονται με το λαθρεμπόριο όπλων από και προς τη Λιβύη. Η επιχείρηση ενσωμάτωσε το Σεπτέμβριο 2016 την νέα αποστολή μετά από την επίσημη έγκριση από την Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας(ΕΠΑ). Η επιχείρηση προσπάθησε να διατηρήσει την παρουσία δυνάμεων (δύο πλοίων) έξω από τον κόλπο της Σύρτης και στα ανοιχτά των ακτών του Τομπρούκ. Η συνεχόμενη παρουσία αυτών των δυνάμεων στην περιοχή επέτρεψε την καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι διαδρομές για την μεταφορά πολεμικού υλικού, ιδίως μεταξύ των πόλεων Μιστράτα και Βεγγέζης, τόσο εντός της επικράτειας όσο και στην ανοιχτή θάλασσα. Σύμφωνα με την έκθεση του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. τον Μάιο 2018 εκφράστηκε η ικανοποίηση για την συμβολή της επιχείρησης Sophia στο εμπάργκο όπλων στα ανοιχτά της Λιβύης. Επιπλέον η ΕΕ τόνισε στην Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας της Λιβύης την ανάγκη ύπαρξης στην Λιβύη ενός επίσημου φορέα σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών που αφορά το εμπάργκο όπλων και τα πλοία που χρησιμοποιούνται από τις Λιβυκές αρχές, για την καλύτερη αντιμετώπιση της κατάστασης.

Ο γενικότερος στόχος της βοήθειας από την επιχείρηση Sophia στην ανάπτυξη ικανοτήτων, εκπαίδευση και ανταλλαγής πληροφοριών με την ακτοφυλακή και το ναυτικό της Λιβύης, είναι η ενίσχυση της ικανότητας των Λιβυκών αρχών να εμποδίσει τη λαθραία διακίνηση ανθρώπων, την διεξαγωγή επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης και τη βελτίωση της ασφάλειας

στα χωρικά της ύδατα. Οι δραστηριότητες σχετικά με την εκπαίδευση του προσωπικού της Λιβύης ξεκίνησαν τον Οκτώβριο 2016. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες ποικίλουν και περιλαμβάνουν διαδικασίες έρευνας και διάσωσης, παροχή πρώτων βοηθειών και ιατρικής περίθαλψης, κατανόηση του Διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του Διεθνούς Ναυτικού δικαίου, καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης στη θάλασσα, συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, πλοήγηση και διαδικασίες αίτησης ασύλου και ενημέρωσης του κοινού. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις εκπαιδεύσεις που οργανώθηκαν από την επιχείρηση Sophia συμμετέχουν και άλλες οργανώσεις όπως ο Frontex, ο IOM, ο UNHCR, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) καθώς και MKO όπως η Corpo Italiano di Soccorso dell'Ordine di Malta. Το προσωπικό που έχει εκπαιδευτεί προέρχεται κυρίως από το Ναυτικό της Λιβύης και η συνεχόμενη αύξηση των ατόμων που εκπαιδεύονται φανερώνει την επιτακτική ανάγκη η Λιβύη να ξεκινήσει να διαχειρίζεται τα χωρικά της ύδατα.

Η παρακολούθηση και η εκτίμηση της απόδοσης των εκπαιδευόμενων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της αποστολής. Η εξουσιοδότηση για την καθιέρωση ενός μηχανισμού παρακολούθησης προστέθηκε στους στόχους της επιχείρησης Sophia τον Ιούλιο 2017 με την 2017/1385 απόφαση του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της συμφωνίας με τις αρχές της Λιβύης, προσωπικό της επιχείρησης Sophia θα πραγματοποιεί περιοδικές συναντήσεις μίας μέρας στην Τρίπολη. Σύμφωνα με εκθέσεις σχετικά με την απόδοση της εκπαίδευσης, σημειώνεται ότι το ναυτικό και η ακτοφυλακή της Λιβύης σημειώνει πρόοδο στην εκπλήρωση των καθηκόντων και καταγράφεται η προθυμία στην εφαρμογή συμβουλών και διδαγμάτων. Ωστόσο για να είναι απολύτως αποτελεσματική η αποστολή θα πρέπει να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της, ώστε να περιλαμβάνει τομείς της ακτοφυλακής πέρα από την περιοχή της Τρίπολης.

Η επιχείρηση Sophia, ενόψει των ευρύτερων προσπαθειών καταπολέμησης των διακινητών και λαθρεμπόρων στη Λιβύη, ανέλαβε την διεξαγωγή επιχειρήσεων επιτήρησης και συλλογής πληροφοριών σχετικά με την παράνομη διακίνηση και εξαγωγή πετρελαίου, μετά από τις αποφάσεις UNSCR 2146(2014) και UNSCR 2362(2017). Το λαθρεμπόριο πετρελαίου συνεχίζει αμείωτα στη Λιβύη και σύμφωνα με ομάδα εμπειρογνομόνων παράγονται σημαντικά κέρδη που διοχετεύονται σε τοπικές ένοπλες ομάδες αλλά και σε διακρατικά εγκληματικά δίκτυα. Επιπλέον σύμφωνα με έκθεση της επιχείρησης Sophia επιβεβαιώνεται η αρνητική επίδραση αυτών των ενεργειών λόγω σύνδεσης του λαθρεμπορίου πετρελαίου και του λαθρεμπορίου ανθρώπων στην Λιβύη. Η πλειοψηφία των παράνομων θαλάσσιων εξαγωγών προϊόντων πετρελαίου εκτιμάται ότι γίνεται στην περιοχή Zuwarah της Λιβύης, και στις δραστηριότητες διακίνησης εμπλέκονται περίπου 20 ομάδες. Σύμφωνα με τις αποφάσεις του Ο.Η.Ε. η επιχείρηση Sophia έχει εξασφαλίσει την παρουσία των μέσων της σε περιοχές που είναι γνωστό ότι χρησιμοποιούνται για την παράνομη διακίνηση, ωστόσο επιτρέπεται η επιθεώρηση στην ανοιχτή θάλασσα μόνο σκαφών που έχουν χαρακτηριστεί επίσημα από την επιτροπή κυρώσεων της Λιβύης ως ύποπτα.

3.3. Η πολιτική αποστολή της ΚΠΑΑ EUBAM Libya.

Στις 22 Μαΐου 2013, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έδωσε το πράσινο φως για την EUBAM Λιβύη, μια πολιτική αποστολή στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), για να υποστηρίξει τις αρχές της Λιβύης στη βελτίωση και την ανάπτυξη της ασφάλειας των συνόρων της χώρας (Council Decision 2013/233/CFSP). Σύμφωνα με τη στρατηγική επισκόπηση της επιχείρησης EUBAM Libya (European External Action Service, July 2018), το Δεκέμβριο 2018 το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση με την οποία δίνει εντολή στην αποστολή συνδρομής στην Λιβύη για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων (EUBAM Libya)

να στηρίζει ενεργά τις λιβυκές αρχές, συμβάλλοντας στις προσπάθειες για την εξάρθρωση των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων που εμπλέκονται στη λαθραία διακίνηση μεταναστών, στην εμπορία ανθρώπων και στην τρομοκρατία. Η αποστολή είχε λάβει στον παρελθόν εντολή σχεδιασμού μιας μελλοντικής μη στρατιωτικής αποστολής της ΕΕ, με παράλληλη εργασία με τις λιβυκές αρχές. Η αναθεωρημένη εντολή της αποστολής θα διαρκέσει έως τις 30 Ιουνίου 2020. Το Συμβούλιο διέθεσε επίσης προϋπολογισμό ύψους 61.6 εκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο από 1^η Ιανουαρίου 2019 έως το τέλος της αποστολής. Για την επίτευξη των στόχων της η EUBAM Libya παρέχει ανάπτυξη ικανοτήτων στους τομείς της διαχείρισης των συνόρων, της επιβολής του νόμου και της ποινικής δικαιοσύνης. Η αποστολή συμβουλεύει τις αρχές της Λιβύης για την ανάπτυξη μιας εθνικής στρατηγικής ολοκληρωμένης διαχείρισης συνόρων και υποστηρίζει την ανάπτυξη ικανοτήτων, τον στρατηγικό σχεδιασμό και τον συντονισμό των έργων που σχετίζονται με την εντολή της. Η EUBAM Libya απαντά σε αίτημα των λιβυκών αρχών και αποτελεί μέρος της ολοκληρωμένης προσέγγισης της ΕΕ για την στήριξη της μετάβασης σε μια δημοκρατική, σταθερή και ευημερούσα Λιβύη. Η μη στρατιωτική αποστολή συνεργάζεται στενά και συμβάλλει στις προσπάθειες της αποστολής των Ηνωμένων Εθνών για την υποστήριξη της Λιβύης. Η έδρα της αποστολής βρίσκεται στην Τρίπολη και ο επικεφαλής της αποστολής είναι ο Vincenzo Tagliaferrri (από την Ιταλία).

Οι ενέργειες της EUBAM Libya σχετικά με την διαχείριση των συνόρων αφορούν κυρίως την συνεργασία και την υποστήριξη του έργου της Εθνικής Ομάδας για την Ασφάλεια και τη Διαχείριση των Συνόρων της Λιβύης (NTBSM), πρόκειται για ένα διυπουργικό όργανο που εκπροσωπεί τις αρχές της Λιβύης και συνεργάζεται με την αποστολή (EUBAM Libya) και άλλους διεθνείς παράγοντες. Η αποστολή, από κοινού με την NTBSM ανέπτυξαν την Λευκή Βίβλο ένα έργο που αφορά τη δομή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης συνόρων στην Λιβύη. Από τον Απρίλιο 2018 συστάθηκε ομάδα εργασίας αποτελούμενη από την NTBSM, την EUBAM Libya και την επιχείρηση Sophia, σχετικά με την προετοιμασία μιας στρατηγικής διαχείρισης των θαλάσσιων συνόρων της Λιβύης. Επιπλέον η αποστολή υποστήριξε την δημιουργία Ομάδας Εργασίας για την Μετανάστευση στην οποία συμμετέχουν ο Υπουργός Ανάπτυξης της Λιβύης, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (DOM- DOM) και η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (UNHCR) καθώς και αντιπρόσωποι των υπουργείων της χώρας και τη διεθνή κοινότητα, για την ανάπτυξη στρατηγικών και πολιτικών διαχείρισης της μετανάστευσης. Ωστόσο το σύστημα διαχείρισης συνόρων πάσχει από έλλειψη κεντρικού οράματος και στρατηγικής των οργανισμών που συμμετέχουν στο σύστημα. Ακόμα η έλλειψη κεντρικής διοίκησης και ελέγχου δημιουργεί διάφορες προκλήσεις στην εκτέλεση των καθηκόντων, ιδίως στο Νότο. Η απουσία επαρκούς εξοπλισμού και υποδομών σε συνδυασμό με τα φτωχά οδικά και επικοινωνιακά δίκτυα, εμποδίζει την αποτελεσματική διαχείριση των συνόρων. Απαιτείται επιπλέον στήριξη για τον σχεδιασμό, την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό του συνολικού συστήματος από τα κεντρικά γραφεία έως τα σημεία διέλευσης, κυρίως στο Νότο και στη Δύση στα σύνορα με την Τυνησία.

Η EUBAM Libya στήριξε την δημιουργία ικανοτήτων και στρατηγικών σχεδιασμών για την επιβολή του νόμου. Βοήθησε στην ίδρυση τον Φεβρουαρίου 2018 της Επιτροπής Συντονισμού του Οργανωμένου Εγκλήματος (OCCP) η οποία έχει στόχο να βελτιώσει τον συντονισμό και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των υπηρεσιών επιβολής του νόμου της Λιβύης για την καλύτερη καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Επίσης υποστήριξε την δημιουργία της Εθνικής Ομάδας για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (NTCT), η οποία καθιερώθηκε με διάταγμα τον Μάιο 2018. Όμως οι δομές επιβολής του νόμου της Λιβύης απαιτούν επιπλέον ενίσχυση σχετικά με τον καταμερισμό των καθηκόντων και την αναδιατύπωση των εντολών. Απαιτείται καλύτερος συντονισμός μεταξύ της αστυνομίας και των εισαγγελιών για την αντιμετώπιση ολόκληρου του άσματος της δικαιοσύνης. Επιπλέον η διανομή πληροφοριών απουσιάζει στη Λιβύη κάτι το οποίο επιδεινώνει τη δυσλειτουργία.

Τέλος η αποστολή υποστήριξε την ευρύτερη ανάπτυξη του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Το Σεπτέμβριο 2017 το Υπουργείο Δικαιοσύνης παρουσίασε στην αποστολή κατάλογο προτεραιοτήτων σχετικά με τις ρυθμίσεις στο δικαστικό τομέα. Η υποστήριξη από την EUBAM Libya επισημοποιήθηκε τον Φεβρουάριο 2018 με την σύναψη ενός μνημονίου συμφωνίας στο οποίο περιγράφονται οι κύριοι τομείς συνεργασίας και χρησιμεύει ως βάση για τη στρατηγική συνεργασία. Ακόμα η EUBAM Libya συμμετέχει στην Ομάδα Εργασίας για την Δικαιοσύνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ένα φόρουμ για την ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ της διεθνής κοινότητας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας. Η αποστολή στα πλαίσια της συμφωνίας και μετά από αίτημα του Υπουργείου Δικαιοσύνης έχει οργανώσει μαθήματα εκπαίδευσης της Δικαστικής Αστυνομίας σχετικά με το εσωτερικό δίκαιο της Λιβύης και τους κανόνες του Ο.Η.Ε.

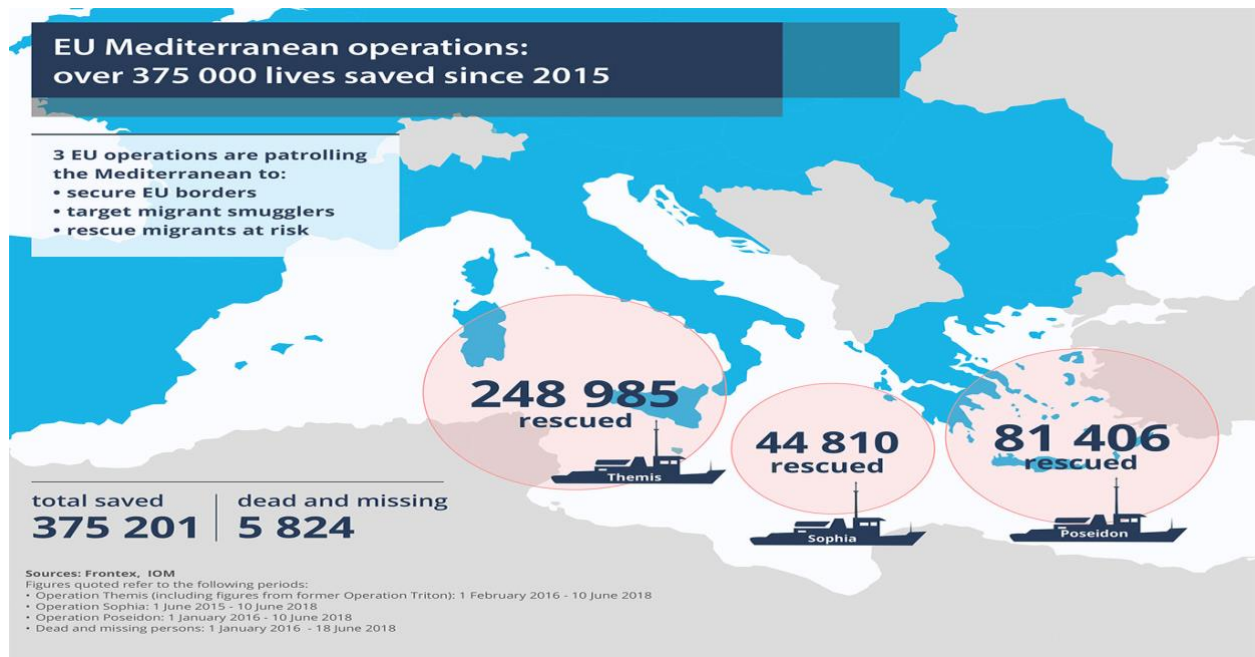
Κεφάλαιο 4.

Αποτελέσματα και Συμπεράσματα της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών στην Κεντρική Μεσόγειο.

4.1. Αποτελέσματα της διαχείρισης των ροών στην Κεντρική Μεσόγειο.

Τα τελευταία τέσσερα χρόνια πραγματοποιήθηκε μια πρωτοφανής προσπάθεια εκ μέρους της ΕΕ για την αντιμετώπιση της πρόκλησης της μετανάστευσης, η οποία συνέβαλε στη μείωση των παράνομων αφίξεων στο χαμηλότερο επίπεδο σε 5 χρόνια. Η ΕΕ προσέφερε προστασία και υποστήριξη σε εκατομμύρια ανθρώπους, σώζοντας ζωές στη θάλασσα και βελτιώνοντας τις συνθήκες και τα μέσα διαβίωσης. Έχει στηρίξει τα κράτη μέλη στα εξωτερικά σύνορα για τον χειρισμό μεγάλου αριθμού αφίξεων και έχει χρηματοδοτήσει πολυάριθμα σχέδια σε ολόκληρη την ΕΕ για τη στήριξη της ένταξης των προσφύγων και άλλων νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Έχει συμβάλει στην πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης, μεταξύ άλλων καταπολεμώντας τα δίκτυα λαθρεμπορίου, καθώς και στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Έχει συνεργαστεί με εταίρους σε όλο τον κόσμο για την αντιμετώπιση των πρωταρχικών αιτίων και την προώθηση της ομαλής διαχείρισης της μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένης της επανεισδοχής μεταναστών που παραμένουν ακανόνιστα στην ΕΕ. Έχει εργαστεί για να αναπτύξει νομικές οδούς ως εναλλακτικές λύσεις στα επικίνδυνα μονοπάτια των διαδρομών λαθρεμπορίου. Από αυτή την άποψη, όλα τα σκέλη της ευρωπαϊκής ατζέντας για τη μετανάστευση του 2015 έχουν προωθηθεί στο πλαίσιο μιας συνολικής προσέγγισης (European Commission, 2019).

Αναλύοντας τα αποτελέσματα από την δράση των επιχειρήσεων στην Κεντρική Μεσόγειο μπορούμε να εξάγουμε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών από την ΕΕ. Από το 2015 περίπου 300.000 μετανάστες διασώθηκαν στην περιοχή από τις επιχειρήσεις του Frontex (Triton και Themis) και την επιχείρηση Sophia (εικόνα 4.1). Επιπλέον η επιχείρηση Sophia από το 2015 έχει συλλάβει 151 υπόπτους για λαθρεμπόριο μεταναστών, έχει κατασχέσει ή καταστρέψει 551 σκάφη από τις εγκληματικές οργανώσεις και έχει εκπαιδεύσει 355 άτομα του ναυτικού και της ακτοφυλακής της Λιβύης συνεισφέροντας σημαντικά στις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης εντός των χωρικών υδάτων της Λιβύης ,(EUNAVFOR MED operation Sophia, official site). Επίσης η διεξαγωγή των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης από τις προαναφερόμενες επιχειρήσεις οδήγησε τόσο στην σημαντική μείωση των ναυαγίων, των θανάτων και των αγνοουμένων στην περιοχή όσο και στην γενικότερη μείωση των μεταναστευτικών ροών προς Ιταλία και κατ' επέκταση στην ΕΕ.

Εικόνα 4.1. Επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο.

Σημείωση. Πηγή: Συμβούλιο της ΕΕ. (<https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/saving-lives-sea-february-2018/>)

Όπως φαίνεται και στους παρακάτω πίνακες από τον International Organization for Migrants(IOM) και την εικόνα 4.5 από την ΕΕ, οι μεταναστευτικές ροές προς την Ιταλία μειώθηκαν κατακόρυφα καθώς από τους 153.842 το 2015 (πίνακας 1.2), μειώθηκαν στους 119.369 το 2017(πίνακας4.1) και στους 23.370 το 2018(πίνακας 4.2).

Πίνακας 4.1. Αφίξεις μεταναστών στην Ευρώπη (01 Ιανουαρίου 2017 με 31 Δεκεμβρίου 2017.

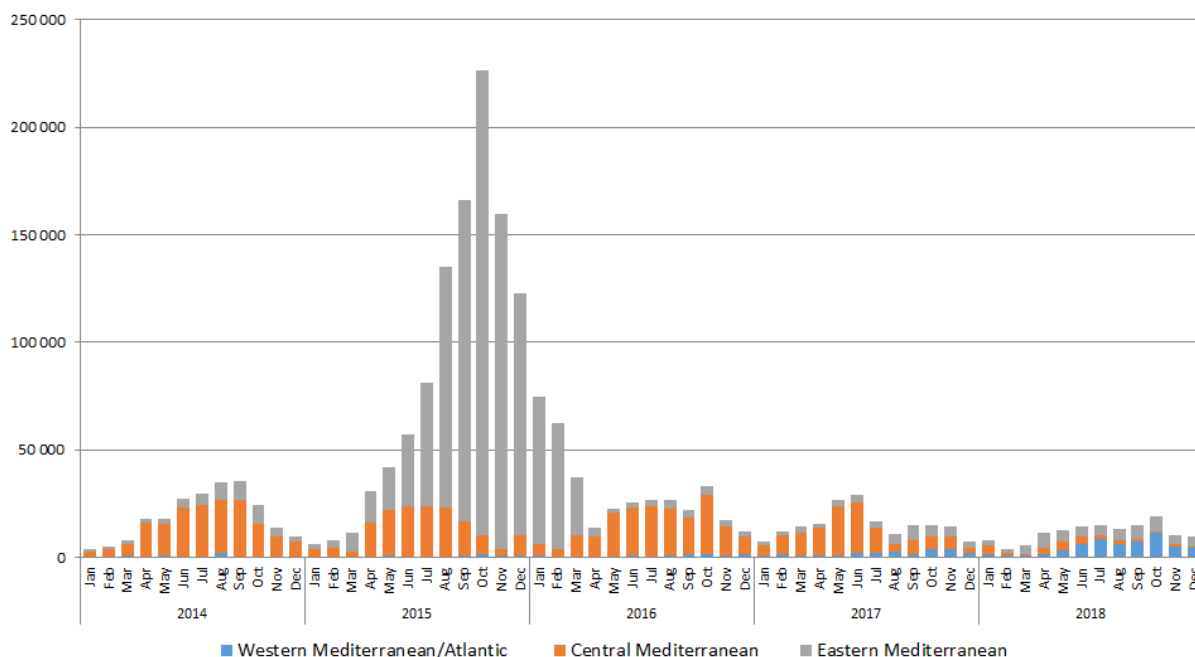
Country	By Sea	By Land	Total
Italy	119.369	-	119.369
Greece	29.501	5.551	35.052
Spain	22.414	6.293	28.707
Bulgaria	-	2.562	2.562
Cyprus	1.078	-	1.078
TOTAL	172.362	14.406	186.768

Σημείωση. Πηγή Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Compilation of available data and information reporting period 2017.

Πίνακας 4.2. Αφίξεις μεταναστών στην Ευρώπη (01 Ιανουαρίου 2018 με 31 Δεκεμβρίου 2018.

Country	By Sea	By Land	Total
Italy	23.370	-	23.370
Greece	32.742	17.473	50.215
Spain	58.525	6.800	65.325
Bulgaria	-	2.533	2.533
Cyprus	1.278	-	1.278
Malta	1.445	-	1.445
TOTAL	117.360	26.806	144.166

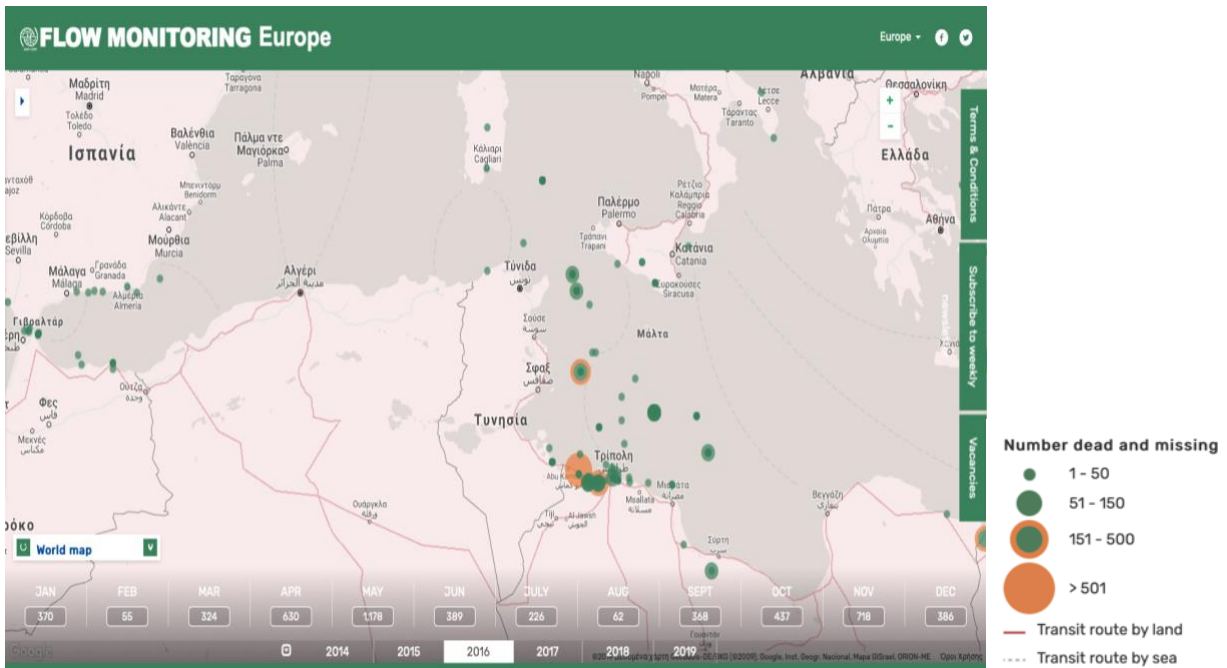
Σημείωση. Πηγή Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Compilation of available data and information reporting period 2018.

Εικόνα 4.2. Παράνομη διέλευση συνόρων στις τρεις κύριες διαδρομές προς την ΕΕ.

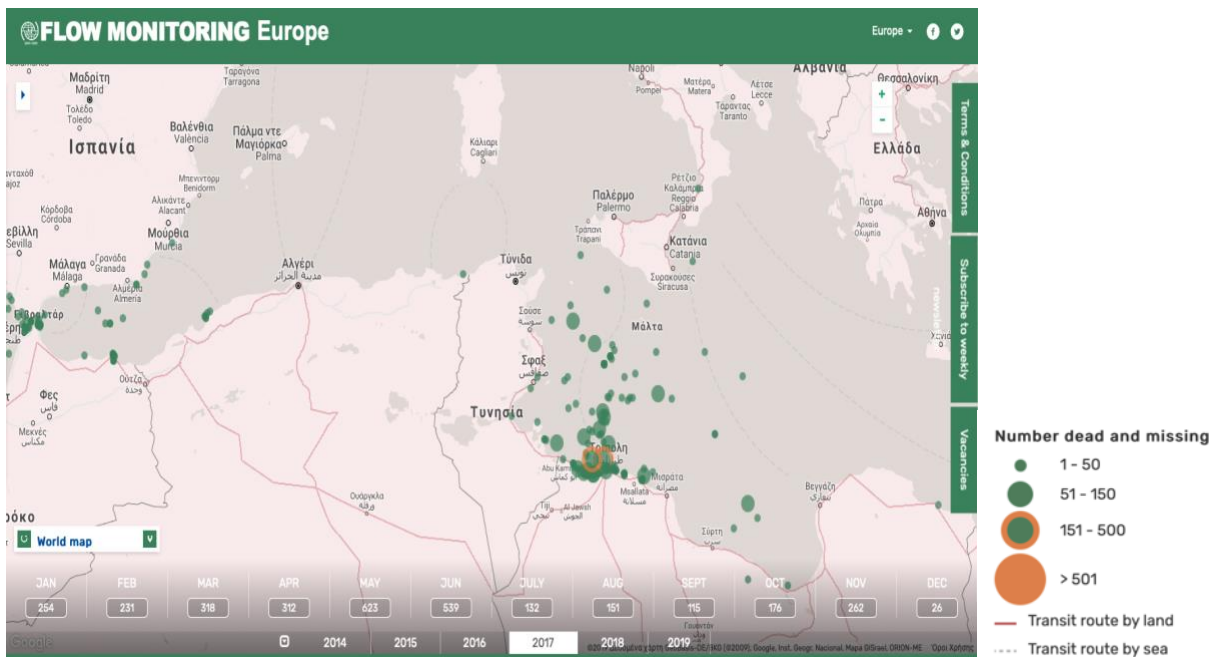
Σημείωση. Πηγή: Progress report on the Implementation of the European Agenda on Migration , European Commission, March 2019.

Επιπλέον εξετάζοντας τις εικόνες 1.7, 1.8, 4.2, 4.3, 4.4, και 4.5 του International Organization for Migrants(IOM) φαίνεται η επιτυχία των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης της περιοχής, οι οποίες περιόρισαν σημαντικά το αριθμό και την διασπορά των ναυαγίων, κυρίως στα χωρικά ύδατα της Λιβύης, το 2018 και το πρώτο 3μηνο 2019. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι από τη μία πλευρά αυξήθηκαν τα μέσα διεξαγωγής επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης, και από την άλλη οι διακινητές των μεταναστών άλλαξαν το τρόπο δράσης τους. Ενώ στην αρχή χρησιμοποιούσαν σκάφη ικανά να διανύσουν μεγάλες αποστάσεις στην ανοιχτή θάλασσα, αργότερα επέλεξαν κυρίως λαστιχένιες λέμβους καθώς στηριζόντουσαν στον εντοπισμό τους από τα σκάφη που περιπολούσαν.

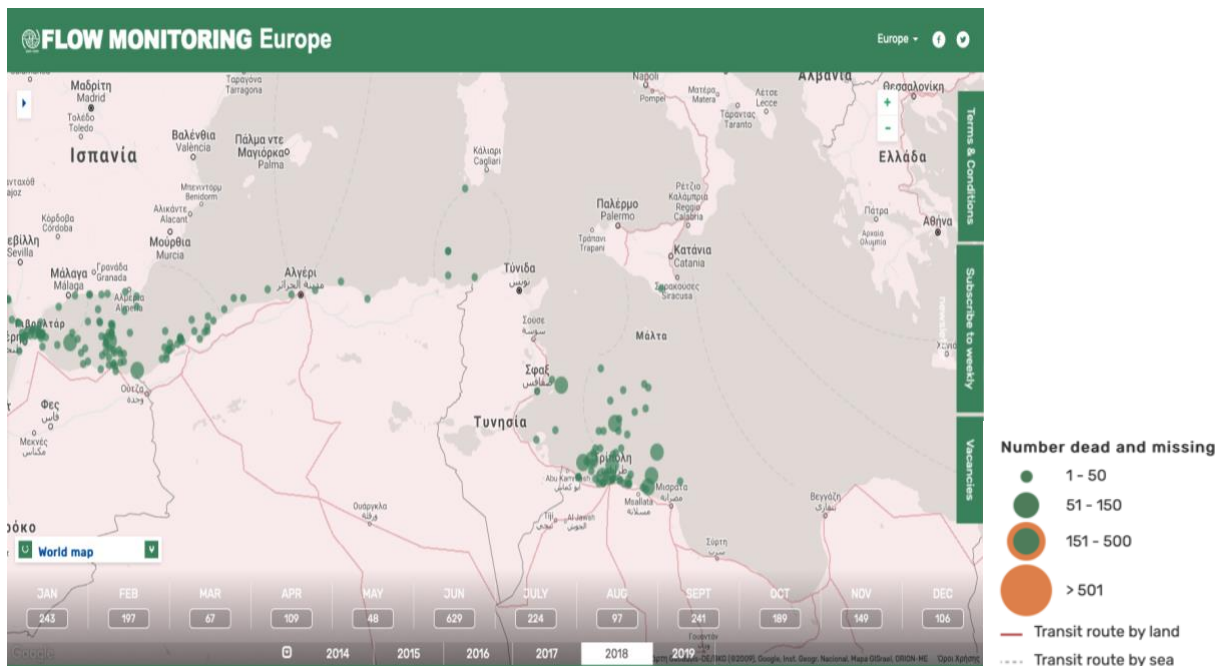
Εικόνα 4.3. Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2016.

Σημείωση. Πηγή: <http://migration.iom.int/europe?type=missing/>

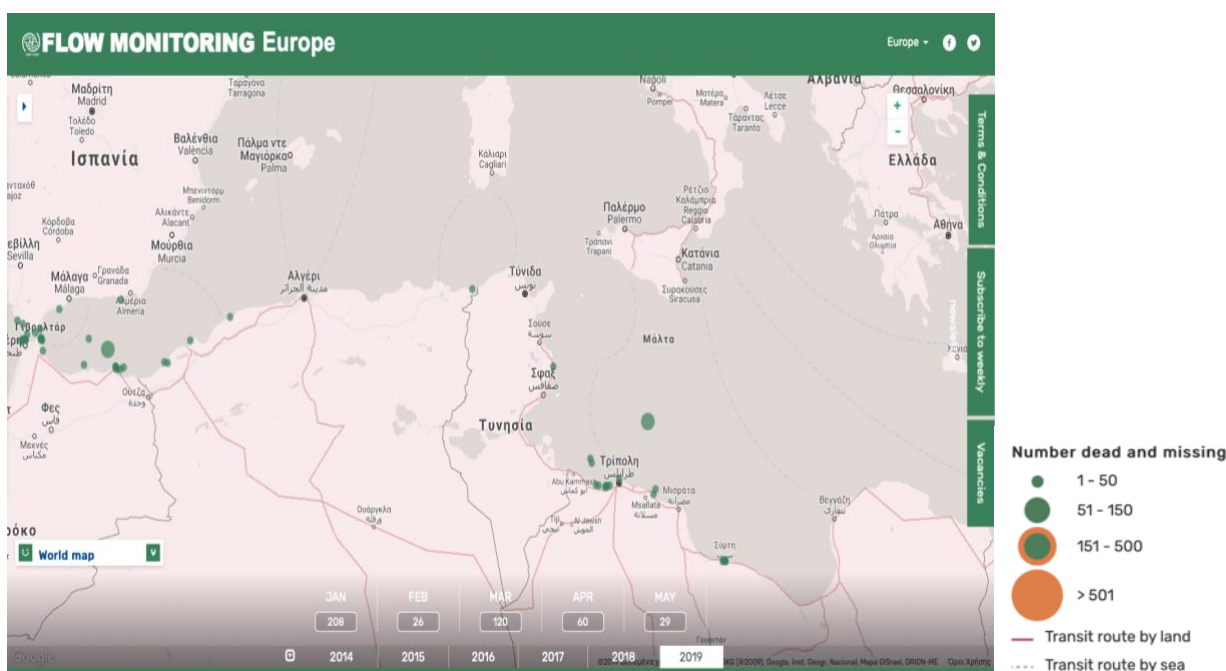
Εικόνα 4.4. Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2017.

Σημείωση. Πηγή: <http://migration.iom.int/europe?type=missing/>

Εικόνα 4.5. Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2018.

Σημείωση. Πηγή: <http://migration.iom.int/europe?type=missing/>

Εικόνα 4.6. Περιοχές ναυαγίων και αριθμός θανάτων ή αγνοούμενων στην Κεντρική Μεσόγειο το 2019 (Ιανουάριος με Μάρτιος).

Σημείωση. Πηγή: <http://migration.iom.int/europe?type=missing/>

Ωστόσο η μείωση των μεταναστευτικών ροών δεν οφείλεται μόνο στην παρουσία της ΕΕ στην ανοιχτή θάλασσα. Οφείλεται γενικότερα στις ενέργειες της ΕΕ να υλοποιήσει το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση, και στην προσπάθειά της να αντιμετωπίσει την κατάσταση στις χώρες προέλευσης και χώρες διέλευσης των μεταναστών προς την Ευρώπη.

Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος και μετά τη Διακήρυξη της Μάλτας η Ένωση έλαβε επιπλέον μέτρα για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κατάστασης στη Λιβύη, ως την βασικότερη χώρα διέλευσης των μεταναστών προς την Ιταλία. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019)

- ✓ Από το 2016 βοήθησε στην εκπαίδευση προσωπικού του ναυτικού και της ακτοφυλακής της Λιβύης μέσω της επιχείρησης Sophia. Στόχος αυτής της εκπαίδευσης είναι η βελτίωση της ασφάλειας στα λιβυκά χωρικά ύδατα και η διάσωση ζωών στη θάλασσα.
- ✓ Παρέχει προστασία και αρωγή στους μετανάστες και στους αιτούντες ασύλου. Η ΕΕ συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς στη Λιβύη για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των μεταναστών. Επιπλέον στηρίζει το πρόγραμμα οικειοθελούς επιστροφής του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ), καταφέροντας έτσι να ωφεληθούν 35.000 άνθρωποι τα έτη 2017, 2018. Τέλος χρηματοδοτεί τον μηχανισμό που υλοποιείται από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών (UNHCR) σχετικά με την επανεγκατάσταση ατόμων τα οποία χρήζουν διεθνούς προστασίας. Μέχρι το 2018 περισσότεροι από 1609 πρόσφυγες απομακρύνθηκαν από τη Λιβύη χάρη στο μηχανισμό αυτό.
- ✓ Ενέκρινε πρόγραμμα εκατομμυρίων ευρώ για την στήριξη των τοπικών κοινοτήτων στην Λιβύη που είναι εκτεθειμένες στις μεταναστευτικές ροές, καθώς και για την βελτίωση της διαχείρισης των συνόρων.

Συνολικά η ΕΕ έχει δεσμεύσει 237 εκατομμύρια ευρώ με σκοπό την χρηματοδότηση αυτών των προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στη Λιβύη. Τα προγράμματα αυτά χρηματοδοτούνται μέσω του Καταπιστευματικού Ταμείου Έκτακτης Ανάγκης για την Αφρική.

Σχετικά με τις χώρες προέλευσης των ροών, η ΕΕ συνεργάζεται στενά με τις αφρικανικές χώρες για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της μετανάστευσης.

- ✓ Μέσω του Καταπιστευματικού Ταμείου Έκτακτης Ανάγκης για την Αφρική και του Ευρωπαϊκού Εξωτερικού Επενδυτικού Σχεδίου η ΕΕ αποσκοπεί στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την παροχή καλύτερης πρόσβασης σε βασικές κοινωνικές υπηρεσίες για εκατομμύρια ανθρώπους, και στην προστασία ή βοήθεια των μεταναστών.
- ✓ Μέσω των αποστολών στα πλαίσια της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας(ΚΠΑΑ), η ΕΕ αναλαμβάνει διπλωματική δράση και ηγετικό ρόλο σε επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης και πρόληψης συγκρούσεων, τη στήριξη της δημιουργίας κρατικών δομών και κράτους δικαίου καθώς και την ενίσχυση του κράτους να εγγυάται την ασφάλεια και να καταπολεμά την τρομοκρατία.
- ✓ Τέλος τον Ιούνιο 2016 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε νέο πλαίσιο εταιρικής σχέσης για την μετανάστευση, με σκοπό την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης και των γενεσιουργών αιτιών της σε συνεργασία με τις κυριότερες χώρες καταγωγής και διέλευσης. Το πλαίσιο αυτό υλοποιείται σε πέντε χώρες προτεραιότητας, το Νίγηρα, τη Νιγηρία, τη Σενεγάλη, το Μάλι, την Αιθιοπία, αλλά και στο Αφγανιστάν και την Αίγυπτο.

4.2. Συμπεράσματα σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην Κεντρική Μεσόγειο από την ΕΕ.

Επί 3 συναπτά έτη, οι αριθμοί των αφίξεων μειώνονται σταθερά και τα σημερινά επίπεδα φθάνουν μόλις στο 10 % των ανώτατων επιπέδων του 2015 στην Ευρώπη. Το 2018 εντοπίστηκαν περίπου 150 000 περιπτώσεις παράτυπης διέλευσης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Όμως το γεγονός ότι ο αριθμός των παράτυπων αφίξεων έχει μειωθεί δεν αποτελεί εγγύηση για το μέλλον, αν ληφθεί υπόψη η πιθανή συνέχιση της μεταναστευτικής πίεσης. Είναι επομένως σημαντικό να υιοθετηθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση σχετικά με τη διαχείριση της μετανάστευσης και την προστασία των συνόρων.

Η ΕΕ, αντιμέτωπη με την πιο σοβαρή προσφυγική κρίση που γνώρισε ο κόσμος μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κατόρθωσε να επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη διαχείριση της μετανάστευσης και στην προστασία των συνόρων. Η ΕΕ παρείχε προστασία και στήριξη σε εκατομμύρια άτομα, έσωσε ζωές, εξάρθρωσε δίκτυα λαθραίας διακίνησης και μείωσε τις παράτυπες αφίξεις στην Ευρώπη στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων 5 ετών. Χρειάζονται ωστόσο περισσότερες προσπάθειες για να καταστεί η μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ πραγματικά ανθεκτική στο μέλλον ενόψει ενός διαρκώς εξελισσόμενου γεωπολιτικού πλαισίου και μιας σταθερής αύξησης των μεταναστευτικών πιέσεων παγκοσμίως.

Όσον αφορά τη μετανάστευση, είναι απαραίτητο να υπάρξει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση – η οποία να συμπεριλαμβάνει δράσεις με τους εταίρους σε τρίτες χώρες, στα εξωτερικά σύνορα και εντός της ΕΕ. Δεν αρκεί να επικεντρωνόμαστε μόνο στα πιο επείγοντα θέματα. Η κατάσταση απαιτεί συνεχή και αποφασιστική δράση σε όλο το φάσμα της συνολικής προσέγγισης σε κάθε έναν από τους τέσσερις πυλώνες του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δράσης για τη Μετανάστευση.

Μια σταθερή αύξηση της μεταναστευτικής πίεσης και ο κίνδυνος αστάθειας πέραν των συνόρων της ΕΕ θα κρατήσει τη μετανάστευση στο επίκεντρο των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ΕΕ. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι απαραίτητο να διαθέτει η ΕΕ τα μέσα που θα χρειαστούν τα επόμενα χρόνια: μια βαθιά συνεργασία με τις χώρες προέλευσης και διέλευσης, τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους και ένα νομοθετικό πλαίσιο και επιχειρησιακή ικανότητα που αντικατοπτρίζει σωστά την ισορροπία αλληλεγγύης και ευθύνης, η οποία πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της συνολικής προσέγγισης της ΕΕ. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η έγκριση των προτάσεων της για τη μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και την αναβάθμιση των ευρωπαϊκών συνόρων και ακτοφυλακών καθώς και η εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης στο επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο - διατηρώντας πάντοτε το επίπεδο φιλοδοξίας - είναι τη σωστή πορεία προς την κατεύθυνση αν η ΕΕ είναι ίση με την πρόκληση.

Τα τέσσερα χρόνια από την υιοθέτηση της ευρωπαϊκής ατζέντας για τη μετανάστευση έδειξαν ότι η κατάσταση απαιτεί συνεχή αποφασιστική δράση σε ολόκληρο το φάσμα της συνολικής προσέγγισης. Το μάθημα είναι ότι η ενιαία δράση και οι κοινές προσπάθειες των κρατών μελών και της ΕΕ, σε στενή συνεργασία με εταίρους εκτός της ΕΕ, έχουν επιτύχει αποτελέσματα και είναι ο μόνος τρόπος για καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης και για να διασφαλιστεί ότι οι αξίες της ΕΕ παραμένουν ο ακρογωνιαίος λίθος μεταναστευτική πολιτική.

Βιβλιογραφία

- Αλέξανδρος Χαλκόπουλος, 2016, Πολιτικές αποστολές και στρατιωτικές επιχειρήσεις της ΕΕ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές.
- Arezo Malakooti, 2015, Migration trends across the Mediterranean: connecting the dots.
- Anne Ingemann Johansen, 2017, Assessing the European Union's strategic capacity the case of EUNAVFOR MED Operation Sophia, European Security, Department of Social Sciences and Business, Roskilde University, Roskilde, Denmark.
- Christopher Horwood, Kate Hooper, 2016, Protection on the move, Eritrean refugee flows through the Greater Horn of Africa, Migration Policy Institute.
- Council Decision (CFSP) 2015/778, 18 May 2015, On a European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNAVFOR MED), Official Journal of the European Union.
- Council Decision (CFSP) 2015/972, 22 June 2015, launching the European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNAVFOR MED), Official Journal of the European Union.
- Ευάγγελος Ψαρόσβεργας, 2018, Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση - Ανάλυση Διασυνοριακών Απειλών για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Εξωτερικών Συνόρων της ΕΕ στο Ανατολικό Αιγαίο, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών "Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων", Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης κ Διεθνών Σχέσεων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015, Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019, Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Μετανάστευση: Η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει την πρόοδο που σημειώθηκε τα τελευταία τέσσερα χρόνια.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019 , Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.
- Emily Koller, 2017, Mare Nostrum vs Triton, Course on the European Union and the Politics of Migration. European Studies, The University of Toronto.
- European Commission, 2019, Progress report on the Implementation of the European Agenda on Migration.
- European Commission Memo, 2014, Frontex Joint Operation 'Triton' – Concerted efforts to manage migration in the Central Mediterranean
- European External Action Service, 2016, Shaping of a Common Security and Defense Policy.
- European External Action Service, 2016, CSDP structure, instruments and agencies.
- European External Action Service, 2016, CSDP capabilities
- European External Action Service, 2017, EU Battlegroups
- European External Action Service, 2018, The Common Security and Defense Policy (CSDP).
- European External Action Service, 2018, Strategic Review on EUNAVFOR MED Operation Sophia, EUBAM Libya & EU Liaison and Planning Cell
- European External Action Service, 2019, Military and civilian missions and operations.

- European External Action Service, March 2019, Central Mediterranean route: Protecting migrants and managing irregular flows.
- Euro – Med Monitor, 2015, 700 migrants feared dead in Mediterranean shipwreck off Libya.
- European Political Strategy Centre Strategic Notes, 2017, Irregular Migration via the Central Mediterranean from emergency responses to systemic solutions, Issue 22.
- Gian Lorenzo Zichi, April 2018, A European Fleet to address the Migration Challenge in the Mediterranean? The EUNAVFOR MED/Sophia between Lights and Shadows, Athens Journal of Mediterranean Studies- Volume 4, Issue 2 – Pages 137-156
- IOM, 2015, Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Compilation of available data and information.
- IOM IRAQ, 2016, Migration flows from Iraq to Europe: Reasons behind migration.
- IOM's Data analysis center, The Central Mediterranean route: Migrant fatalities (January 2014-July 2017)
- Joint Europol – Interpol Report, 2016, Migration smuggling networks.
- Κυριάκος Λαφιώτης, 2017, Η εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι την ΚΕΠΠΑ και την ΚΠΑΑ(Συνθήκη Λισαβόνας), Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών "Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές", Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης κ Διεθνών Σχέσεων
- Katharina Natter, 2015, Revolution and Political Transition in Tunisia: A Migration Game Changer?, Migration Policy Institute.
- Lizzy Davies and Arthur Nelsen, 2014, Italy: end of ongoing sea rescue mission 'puts thousands at risk', The Guardian.
- Matilde Ventrella, 2016, The impact of Operation Sophia on the exercise of criminal jurisdiction against migrant smugglers and human traffickers.
- Matthew Wilner – Reid, 2017, Afghanistan: Displacement Challenges in a Country on the move, Migration Policy Institute (MPI)
- Mattia Toaldo, 2015, Migrations through and from Libya: A Mediterranean challenge, Istituto Affari Internazionali(IAI).
- Ministero della Difesa, 2018, Mare Nostrum operation.
- Mr. Anshumali Shukla, 2017, Syrian civil war (A Civil War With No Visible End), AGU International Journal of Research in Social Sciences and Humanities.
- Νικόλαος Λουκάς, Ιανουάριος 2017, Η εξέλιξη των επιχειρήσεων στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών – Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών – Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου.
- Niklas Novaky, 2018, The road to Sophia: Explaining the EU's naval operation in the Mediterranean, Wilfried Martens Centre for European Studies, 20 Rue du Commerce, 1000 Brussels, Belgium.
- Reach and Mercy Corps, 2018, Tunisia, country of destination and transit for sub-Saharan African migrants.
- Συμβούλιο της ΕΕ, 2017, Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο, Μετανάστευση στη διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου Διαχείριση των ροών, διάσωση ανθρωπίνων ζωών.

Shams Al Din Al Hajjaji , 2018, NATO, the EU, and the Arab Refugee Crisis, Penn State Journal of Law and International Affairs, Volume 6, Issue 1

Stefania Panebianco, 2016, The Mare Nostrum Operation and the SAR approach: the Italian response to address the Mediterranean migration crisis

The economist, 2014, Tidal wave, Italy's illegal immigrants.

Thierry Tardy, 2015, Operation Sophia Tackling the refugee crisis with military means, Brief Issue, European Union Institute for Security Studies.

UNHCR, 2018, Year end report 2017, Operation Afghanistan.

UNHCR, Jan-Dec 2018, Refuges and migrants arrivals to Europe in 2018 (Mediterranean).

UNHCR, Jan-Dec 2018, Central Mediterranean route situation.